

**FETA OST BIFFAR MED MEGA-ILLA
LIGHT LÄSK – SÄRSKRIVNING AV
SAMMANSATTA ORD
PÅ DISKUSSIONSFORUM**

Akviliina Vasari

Magisteravhandling i svenska

Jyväskylä universitet

Institutionen för språk

Hösten 2012

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta	Kielten laitos
Tekijä: Akviliina Vasari	
Työn nimi: Feta ost biffar med mega-illa light läsk – särskrivning av sammansatta ord på diskussionsforum	
Oppiaine: Ruotsin kieli	Maisterintutkielma
Aika: 2012	Sivumäärä: 70
Maisterintutkielmassani selvitan, missä määrin yhdyssanat kirjoitetaan erilleen ruotsinkielisillä keskustelufoorumeilla. Lisäksi tutkin, onko koko yhdyssanan ja sen määriteosan sanaluokalla vaikutusta yhdyssanojen erilleen kirjoittamiseen. Lopuksi tarkastelen selvästi englannin kielestä vaikutteita saaneiden yhdyssanojen kirjoitusasua. Tutkimusmateriaalin olen kerännyt verkkosivujen www.flashback.org ja www.familjeliv.se keskustelufoorumeilta, ja se käsittää 400 sattumanvaraisesti valittua puheenvuoroa. Näistä olen koonnut kaikki käytetyt yhdyssanat eli yhteensä 2569 rakennetta. Virheellisesti kirjoitettuja yhdyssanoja analysoiduissa materiaalissa on 117 kappaletta, joten viisi prosenttia rakenteista on kirjoitettu väärin. Suurin osa kerätyistä yhdyssanoista ja myös virheistä on substantiiveja. Virheprosentti ei kuitenkaan kyseisen sanaluokan yhdyssanoissa ollut merkittävästi suurempi kuin keskimääräinen virheprosentti. Sen sijaan prefikseillä vahvistetuista ilmaisuista kirjoitettiin virheellisesti erilleen joka neljäs. Merkittävää on, että suuri osa kerätyistä virheistä koskee yhdysviivan virheellistä käyttöä tai sen käyttämättä jättämistä. Yhdyssanat, jotka selvästi ovat saaneet vaikutteita englannin kielestä, kirjoitetaan pääasiassa ruotsin yhdyssanasääntöjen mukaisesti yhteen. Aiempi tutkimus tietokonevälitteisestä viestinnästä on todennut internetkielen olevan vapaampaa ja noudattavan eri sääntöjä kuin kirjakieli yleensä. Tässä tutkielmassani osoitan, että yhdyssanat internetkeskusteluissa kirjoitetaan kuitenkin suurimmaksi osaksi kielioppisääntöjä noudattaen.	
Asiasanat – Keywords: internetkieli, keskustelufoorumi, oikeakielisyys, yhdyssanat	
Säilytyspaikka – Depository: Jyväskylän yliopiston kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
2	DATORFÖRMEDLAD KOMMUNIKATION	9
	2.1 Internetanvändning och datorförmedlade interaktionsformer	9
	2.1.1 Asynkrona diskussionsgrupper	12
	2.2 Forskningshistorik	14
	2.3 Skriftspråket och datorförmedlad kommunikation	18
3	SAMMANSATTA ORD	22
	3.1 Sammansättningar	22
	3.2 Studier kring sammansättningar	24
	3.3 Förklaringar till särskrivning av ord.....	27
	3.3.1 Utomspråkliga faktorer	27
	3.3.2 Inomspråkliga faktorer	32
4	MATERIAL OCH SYFTE	35
	4.1 Undersökta forum.....	35
	4.2 Syftet med föreliggande studie.....	36
5	METOD	37
	5.1 Internet som forskningsmiljö	37
	5.2 Inläggsinsamling	39
	5.3 Systematisering av sammansättningar	40
6	SAMMANSATTA ORD I DISKUSSIONSINLÄGG	45
	6.1 Särskrivning: ordgrupperna.....	45
	6.2 Sammansatta substantiv	48
	6.3 Bindestrecksfel i materialet.....	50
	6.4 Påverkan från engelskan.....	53
	6.5 Övriga iakttagelser	53
7	SAMMANFATTANDE DISKUSSION	55
	7.1 Sammansättningens ordklass.....	55
	7.2 Förledens ordklass	56
	7.3 Engelska sammansättningar	57

7.4	Övriga resultat	58
8	AVSLUTNING.....	60
	LITTERATUR.....	62
	BILAGOR.....	68
	Bilaga 1 Särskrivningar och bindestrecksfel i diskussionsinläggen	68
	Bilaga 2 Översikt över engelska sammansättningar i diskussionsinläggen.....	70

1 INLEDNING

Syftet med denna undersökning är att studera hur skrivformen av sammansatta ord ser ut i svenska webbdiskussioner. Meningen är att ta reda på hur noggrant reglerna följs och i hurdana konstruktioner de eventuella felen förekommer.

Allt emellanåt går debatten kring särskrivningsfelen i medierna och i forskarsvärlden livligt till. Även om förändring tillhör språkets natur, anses särskrivning av sammansatta ord vara något som man inte ska göra sig skyldig till. Håller man dock ögonen öppna under en rundtur i staden, möter man säkert en del särskrivningar. Det ges *jul klapps tips* eller säljs *lös vikt godis* på flera ställen. Felaktigheter i sammansättning av ord verkar alltså vara någonting som människorna dagligen möter. Med denna undersökning vill jag bidra till diskussionen om sådana ordbildningar även används i skriftlig kommunikation på nätet.

Datorer och internet har under de senaste tjugo åren fått en stor spridning i största delen av världen och detta gäller även det svenska samhället: nästan alla i Sverige använder internet regelbundet. En stor del av vår skriftliga kommunikation sker via datorer, och jag vill undersöka hur noggrant sammansättningsreglerna följs i dessa skriftliga produkter. Särskrivningar i datormedierad kommunikation är någonting som inte studerats speciellt mycket. Däremot har sammanskrivningsfelen särskilt i elevspråk väckt forskarnas intresse. Skribenter som är vuxna antas troligen kunna sammanskrivningsreglerna: de har under sina skolår redan fått den utbildning i svenska språket som man får i dagens Sverige, och då borde man kunna undvika skriva isär sammansatta ord.

Som material använder jag inlägg från två olika diskussionsforum: Flashback och FamiljeLiv. Att ta del i olika diskussioner i diskussionsgrupper hör till internets populära kommunikationsformer. Collin (2005: 5) påpekar att diskussionsforum är en typ av skriven datorförmedlad kommunikation som inte har undersökts i någon särskilt stor utsträckning och speciellt verkar språkbruket i svenskspråkiga diskussionsgrupper vara ett relativt outforskat tema. Språket i diskussionsgrupper är alltså värt att undersökas för att bredda vår kännedom om den datorförmedlade kommunikationen och om skriftspråket i allmänhet.

Undersökningens ansats är kvantitativ. Sammanlagt har 400 diskussionsinlägg analyserats i avsikt att utreda hur ofta sammansättningar särskrivs och i vilken typ av sammansatta ord det oftast görs fel. Syftet med denna undersökning är att belysa särskrivningsfenomenet genom följande forskningsfråga:

1. I vilken utsträckning särskrivs sammansättningar i svenska diskussionsgrupper?

Forskningsproblemet har preciserats mot bakgrund av tidigare forskning på följande sätt:

2. Påverkar sammansättningens ordklass särskrivning?
3. Har förledens ordklass någon inverkan på särskrivning?
4. Skrivs engelskinfluerade sammansättningar isär i större utsträckning än svenska?

Denna uppsats bygger alltså på en studie av normbrott i form av särskrivning av sammansatta ord. Det som dock är viktigt att poängtera är att studien är deskriptiv till sin natur. Det innebär att jag samlar in felaktigt skrivna sammansättningar och försöker systematisera dem i syfte att vara beskrivande och inte normerande. Min avsikt är alltså inte att värdera diskussionsdeltagarnas texter eller ge anvisningar om hurdant språk man borde använda i diskussionsgrupper. Däremot vill jag ge en med den tidigare forskningen jämförbar beskrivning om felfrekvensen och felens art i internetdiskussioner på tjugohundratalet.

2 DATORFÖRMEDLAD KOMMUNIKATION

2.1 Internetanvändning och datorförmedlade interaktionsformer

Internet och dess tjänster har under de senaste årtiondena blivit tillgängliga för en mycket stor del av människorna i världen. Detta gäller även i Sverige. Av de svenska 16–74-åringarna uppgav 90 % att de använder internet regelbundet, dvs. minst en gång i veckan. Dessutom klassificerade nästan alla (99 %) i ålderskategorin 16-24 sig själva som regelbundna användare. (Statistiska Centralbyrån 2011) Internet har med andra ord en stor spridning i det svenska samhället.

Internet skapades i USA för att underlätta det amerikanska försvarets kommunikation redan på 1960-talet. Det användes dock endast av några få i den akademiska forskarvärlden och i regeringseliten innan forskningscentret CERN i Schweiz utvecklade World Wide Web (www) på nittioalet. Det är www och protokollet http inom det som möjliggör den lätta distribueringen av dokument via internet. Www är alltså en internettillämpning med vilken man bland annat kan sköta sin e-post, chatta och följa diskussionsgrupper utan några speciella extraprogram. Det enda som behövs är en dator med internetanslutning och webbläsare. (Braa et al. 2000: 13; Herring 2001: 1) Holt (2004: 3-4) påpekar att begreppet webb ofta, dock felaktigt, används som synonym till begreppet internet även om webben bara är ett protokoll inom det stora internet.

Svenskarna använder internet främst till e-postkommunikation och informationssökning (Statistiska centralbyrån 2010). Detta motsvarar också Herrings (1996a: 104) konstaterande om internets två huvudfunktioner: informationsöverföring och möjlighet för interaktion. Hon anser till och med att tiden efter datornätverkets uppkomst hellre borde kallas interaktionens tidevarv än informationens tidevarv. Hon skriver att en betydande del av internets lockelse verkar ligga i möjligheten till interaktion med andra. Likadana åsikter har också Crystal (2001: 18) som konstaterar att internets främsta karaktär är dess interaktivitet.

De olika interaktionsmöjligheterna på internet har skapat en ny kommunikationsform som på engelska kallas *computer-mediated communication (CMC)*. Det är vanligt att denna engelska term används i svensk litteratur (Buskqvist 2009: 165), men som svenskspråkig definition brukar bland annat termerna *datorförmedlad kommunikation* (Severinson Eklundh 1997: 119) och *datormedierad kommunikation* (Sveningsson et al. 2003: 11) användas. Kiesler et al. (1984) definierade begreppet CMC redan på 1980-talet att avse det interaktiva skapandet och bearbetningen av olika dokument med personer som inte befinner sig på samma plats och inte heller är bundna till någon bestämd tid. En lite nyare och mycket hänvisad definition ger Herring (1996a: 1) som anser CMC innebära den kommunikation som uppstår då parterna kommunicerar genom att sända meddelanden med hjälp av datorer.

Som Hård af Segerstad & Hashemi (2004) konstaterar ingår i termen datormedierad kommunikation en mängd olika kommunikationsformer som e-postkommunikation, chatt- och forumdiskussion och bloggar. Man brukar dela in dessa textbaserade former i två dimensioner med hänsyn till antalet deltagare i kommunikationen och efter dess tidsmässiga aspekt (Herring 2001: 615).

1. Kommunikationen kan vara avsedd för en eller fler mottagare.
2. Deltagarna kan vara närvarande samtidigt varvid kommunikationen sker i realtid och kallas *synkron*. Kommunicerar sändare och mottagare däremot vid olika tidpunkter, sker interaktionen med en viss fördröjning och kallas *asynkron*.

Ett exempel på synkron textbaserad kommunikation mellan två deltagare är interaktionen med hjälp av snabbmeddelanden (t.ex. *Instant Messenger*). Chattgrupper är däremot synkroniska omgivningar där deltagaren samtidigt kan kommunicera med flera andra chattare i realtid. Interaktion via e-post är traditionell asynkron bilateral kommunikation, och bloggar samt diskussionsgrupper räknas till den asynkrona mångdeltagarkommunikationen. (se t.ex. Baron 2008: 14)

Det finns numera en del plattformar under vilka flera av dessa ovanstående kommunikationsformer förenas. Dessa kallar Sveningsson et al. (2003: 38) för *portaler* eller *webbcommunities* och konstaterar att människor med gemensamma intressen kan "träffas" och diskutera i en sådan community, webbmötesplats. Det ena av de

undersökta forumen befinner sig i en sådan här webbcommunity. Det kan påpekas att skillnaden mellan termerna diskussionsforum och webbcommunity i själva verket verkar vara oskarp. Ordet community används alltså som synonym för diskussionsforum (Svenska datatermgruppen 2011).

Under de senaste åren har olika sorters sociala medier fått en stor spridning, och majoriteten av svenska internetanvändare upp till 45 år är medlemmar i något socialt nätverk (Findahl 2010: 44). Jag antar att deltagandet i communities, dvs. diskussionsgrupper, speciellt bland unga, har i viss mån trängts undan av sociala nätverk. För tio år sedan var exempelvis webbcommunityn Lunarstorm (www.lunarstorm.se) en mycket populär samlingsplats framför allt bland tonåringar (Sveningsson et al. 2003: 48), men i dag har webbplatsen lagts ner. På sidan anvisas det numera till att besöka Lunarstorms egen Facebook-grupp. För tillfället är den största av de nya sociala nätverkssajterna just Facebook¹.

Som communities bygger sociala medier inte endast på gemensamma intressen utan Facebook-användarens sociala nätverk baserar sig på dennes personliga nätverk från det verkliga livet, dvs. vänner och vännernas vänner. På denna webbplats ger användaren information om sig själv och tillägger vänner i sin profil samt tar del av det som vännerna publicerar i sina profiler. Den erbjuder också möjligheter för interaktion t.ex. i form av privat chatt och diskussion, dvs. såväl asynkron som synkron form av kommunikation. (Se t.ex. Baron 2008: 81 och Boyd & Ellison 2007: 210-213)

Eftersom datorförmedlad kommunikation omfattar så många olika kommunikationsformer, kan den inte behandlas som en enhetlig typ av kommunikation som är likadan överallt (Hård af Segerstad 2002: 2). Som bl.a. Crystal (2001: 24) konstaterar erbjuder och förutsätter de olika datorförmedlade kommunikationstjänsterna och deras speciella särdrag vissa sätt för interaktion. Hård af Segerstad (2002: 55) fortsätter att de olika kommunikationsplattformerna används för olika typer av interaktion, för olika syften och har olika sorters inverkan på språkbruk och meddelandeinnehåll.

---

¹ www.facebook.com

I denna studie undersöker jag särskrivning i asynkrona diskussionsgrupper. I nästa avsnitt redogör jag för gruppernas karaktär lite närmare.

2.1.1 Asynkrona diskussionsgrupper

Den form av datorförmedlad kommunikation som jag valt att analysera består av inlägg i diskussionsgrupper. I Svenska datatermgruppens (2012) rekommendationer behandlas termerna *diskussionsforum* och *diskussionsgrupper* som synonymer och med termerna avses forum för diskussion och informationsutbyte på internet. I denna undersökning använder jag bägge termerna.

Enligt Statistiska centralbyråns (2010) undersökning använder mer än 40 % av svenskarna internet till att chatta, blogga eller skicka snabbmeddelanden, och deltagandet i olika diskussionsgrupper antar jag hör till denna kategori. Man kan alltså konstatera att diskussionsforumen ingår i de populära interaktionstjänsterna på internet, men som nämndes ovan (se 2.1) har olika sociala nätverkssajter trängt in ordentligt under den senaste tiden vilket kanske orsakat minskning av deltagandet i diskussionsgrupper.

Diskussionsforum är alltså en plats på internet som erbjuder en miljö för diskussion med andra personer. Diskussionstrådar, som vem som helst på forumet kan skapa, är normalt indelade under olika ämneskategorier. En ny diskussionstråd startar man genom att skapa ett inlägg där man ställer en fråga som man vill ha svar på eller skriver en kommentar som man vill väcka diskussion kring. Därefter kan andra forumdeltagare svara på detta inlägg och på så sätt föra diskussionen vidare. Diskussionen i en viss tråd kan fortsätta i flera år och det är oftast några kärnpersoner som regelbundet tar del i kommunikationen, och en del användare som sporadiskt dyker upp med sina kommentarer eller frågor. Dessutom finns det troligen ett okänt antal personer som bara läser diskussionen utan att ta del i den. Det är nämligen oftast möjligt att bara följa diskussionen utan de andra diskussionsdeltagarnas kännedom.

Denna kommunikation sker med en viss fördröjning och det är flera som deltar i den, dvs. det handlar om asynkron mångdeltagarkommunikation. På det asynkrona diskussionsforumet utsätts skribenten alltså inte för någon tidspress vid producerandet av inläggen. Man behöver inte ha någon direkt brådska när man skriver sitt inlägg utan

kan ta god tid på sig på ett helt annat sätt än i en synkronisk chatt. Crystal (2001: 12) konstaterar att diskussionsgrupperna är asynkrona, oberoende av tid och plats, i ordets egentliga bemärkelse. Diskussionsinläggen bevaras nämligen på forumet i en rätt lång tid, ibland i flera år, och kan läsas och besvaras när som helst.

Crystal (2001: 12) uppger att anonymiteten i webbdiskussioner är stor. Man kan nämligen oftast välja själv vilket namn man vill använda och vilka personliga uppgifter ge till andras kännedom. Diskussionsdeltagarna på ett visst forum vet alltså troligen inte vem de egentligen diskuterar med. Därigenom är deltagarnas inlägg ofta avsedda för en stor och okänd publik, vilket kan tänkas tala för användningen av tydligt och normenligt språk. Dessutom, som Crystal (2001: 135) konstaterar, kan inläggen sparas permanent. Han poängterar att vi inte får vara alltför överraskade om vi märker att våra egna till och med för flera år sedan formulerade diskussionsinlägg har kopierats och använts på någon helt annan sida och i en helt annan kontext. Hård af Segerstad (2002: 58) påpekar att det inte finns någon direkt möjlighet för feedback mellan sändare och mottagare i asynkrona diskussioner vilket kan tänkas orsaka missstolkningar. Därmed kan det hävdas att inläggsskribenten borde försöka skriva så tydligt som möjligt för att undvika onödiga missförstånd. På så sätt kan man också tänkas få en möjlighet att presentera sig själv som en beaktansvärd diskussionsdeltagare för de andra personerna i gruppen.

Man skulle kunna anta att vad gäller graden av korrekthet hamnar språket på diskussionsforum någonstans mellan e-postskrivande och chattspråk. Som Crystal (2001: 165) konstaterar kommunicerar man på chatt i realtid (snabbt) och därför präglas språket av en del talspråkligheter och andra sorters slarvigheter. Karlsson (1997: 162) hävdar till och med att chattet uppfattas som en omgivning där skriftspråkets normer kan glömmas bort. Däremot, som Herring (2001: 618) poängterar, har man oftast mer tid på sig att formulera sitt meddelande i den asynkrona e-postkommunikationen, och därmed följer språket bättre skriftspråkets normer. Språket i diskussionsforum anser jag alltså ha såväl språkliga drag från chattspråket som från e-postspråket. Crystal (2001: 130) konstaterar också att språkanvändningen i diskussionsgrupper påminner mycket om språket i e-postdiskussioner och till och med om språket i traditionella brev.

Man kan dock inte hävda att alla diskussionsgrupper fungerar på ett likadant sätt och har likadana deltagare som följer språknormer på samma sätt. Crystal (2001: 146)

påpekar att grupperna kan skilja sig mycket beroende på forumets syfte. Det är lätt att notera hur diskussionsämnen på forumet varierar mellan himmel och jord, exempelvis från politik till mat. Därutöver är antalet diskussionsdeltagare i diskussionen oftast obegränsat: vem som helst kan bidra med sina inlägg. Dessutom, som Baron (2008: 19) konstaterar, kräver de olika diskussionsforumen oftast ingen speciellt komplicerad registrering för medlemskap och detta medför att diskussionsdeltagarna kommer från olika bakgrunder och har sina egna stilar att skriva. Variationen i språket inom forumet kan med andra ord vara stor beträffande såväl stil som språkriktighet. Å andra sidan hävdar Crystal (2001: 147) att diskussionsdeltagare trots variationsrikedomen i sina bakgrunder så småningom börjar följa gemensamma språkliga regler i diskussionen.

De undersökta forumens uppbyggnad redogörs utförligare för i kapitel 4. I det följande avsnittet beskrivs hur forskningen kring datorförmedlad kommunikation ser ut.

2.2 Forskningshistorik

Som nämndes ovan kan man kommunicera på nätet i många olika typer av kommunikationsmiljöer (se 2.1). Crystal (2001: 24) konstaterar att de speciella karaktärerna i dessa kanaler påverkar mycket språkets utformning i respektive miljö. Dessutom påpekar Herring (1996a: 4) att det finns variation i språket såväl mellan olika kommunikationsformer som inom dem. Den individuella variationen kan alltså vara stor. Med andra ord är den datorförmedlade kommunikationen en variationsrik kommunikationsform och man kan hävda att det är också forskningen omkring den.

Ett bevis på variationsrikedomen inom forskningen är de varierande benämningarna för det datorförmedlade kommunikationsspråket i studierna av computer-mediated communication. T.ex. Ferrara et al. (1991) använder termen *interactive written discourse*, Collot och Belmore (1996) däremot begreppet *electronic language* och Crystal (2001) kallar internetkommunikationen *Netspeak*. På svenska har exempelvis termen *datordialog* använts som benämning för datormedierad kommunikation (Josephson 1997: 117). Dessutom handlar de undersökningar som gjorts kring datorförmedlad kommunikation inte bara om lingvistiska företeelser, utan de speciella kännetecknen i denna kommunikationsform har studerats exempelvis från etnografiska,

pedagogiska, psykologiska och filosofiska perspektiv (Collin 2005: 9). I själva verket påpekar Herring (1996a: 3) att datorförmedlad kommunikation och dess olika former introducerades som lingvistiskt forskningsobjekt relativt sent.

Engelskan har spelat en framträdande roll i undersökningar av datormedierad kommunikation. Detta tog Herring (1996a: 2) upp redan på 1990-talet. Collin (2005: 6) konstaterar också att största delen av forskningen handlat om engelskspråkig datorförmedlad kommunikation. Severinsons Eklunds (1986) redan på 1980-talet utförda undersökning av e-postdialoger och Karlssons (1996) studie av svenska chattares kommunikativa kompetens är fortfarande relativt ofta refererade undersökningar av det svenska elektroniska språket. Under de senaste åren, i takt med internetanvändarnas ökning, har dock intresset för forskning i svenskspråkig datormedierad kommunikation tydligt ökat. Exempelvis har Sveningsson utgett en rad undersökningar av datorförmedlad kommunikation i Sverige (se t.ex. Sveningsson 2001). Vidare har antalet kandidat- och magisteruppsatser kring ämnet vid såväl de svenska som de finska universiteten ökat (se t.ex. Mäkinen 2002; Virtanen 2006; Karlsson 2007).

Herring (1996a: 3-5) uppräknar tre speciella egenskaper på internet som hon anser ha väckt intresse bland forskare. Bland annat menar Herring (ibid.) att diskussion har framkallat faktumet att interlokutörerna i datorförmedlad kommunikation kommunicerar nonverbalt och utan att avslöja speciellt mycket av sig själva. Herring fortsätter att detta enligt somliga forskare resulterar i att de datorförmedlade medierna blir opersonliga och kalla, medan andra tycker att medierna kan uppfattas som demokratiska eftersom utseendet, könet eller nationaliteten inte spelar någon framträdande roll på webben. Sveningsson et al. (2003: 25) konstaterar ytterligare att forskarna inom bl.a. feministiska och postmoderna forskningsgrenar har lockats av internets frigörande potential med dess nya sätt att mötas oberoende av kön, klass eller ras. Dessutom har forskarna haft intresse för möjliga skillnader i internetspråkbruk och -användning mellan kön eller ålder. Exempelvis jämför Bellander (2007) ungdomarnas datormedierade interaktion utifrån kön, och Collin (2005) använder ålder i sin resultatredovisning.

Frågan om internet och datormedierad kommunikation lämpar sig bättre för utbyte av information eller för socialt och personligt umgänge väckte uppmärksamhet speciellt i början av datateknikens era. Undersökningar har bl.a. Kiesler et al. (1984) och Collin (2005) genomfört. I de tidigaste studierna ansågs datorförmedlad kommunikation vara lämplig endast för informationssökning och -utbyte, eftersom den karakteriserades som opersonlig, snabb och osocial (Kiesler et al. 1984 och Svensson 1989). Som Herring (1996a: 3, 104) uppger verkar dock numera en relativ vanlig uppfattning vara att datatekniken också går att använda för personlig interaktion. T.ex. Collin (2005: 126-128) studerade vilken funktion diskussionsinläggen på webbforumen har, och hon kom fram till att ungefär 30 % av inläggen hade kontaktskapande och umgängesdrivande syfte. Ett annat bevis på internets interaktiva karaktär gav Statistiska centralbyråns undersökning (2010) som visade att internet och dess tjänster används ungefär lika mycket för att söka information som för att hålla kontakt.

En annan forskningsaspekt kring datorförmedlad kommunikation anser Herring (1996a: 3-5) vara hur ”communities”, så kallade mötesplatser på internet, formas och vilka regler som följs i dem. De många miljöerna för interaktion och umgänge på internet har alltså lett till forskning om dessa virtuella gemenskaper. En del forskare har hyllat internet och ansett att den erbjuder oss nya sätt att skapa gemenskaper, men det har också framförts kritik: internet har beskyllts fragmentera vårt samhälle (Sveningsson et al. 2003: 20). En omfattande och mycket citerad studie av detta har gjorts av Rheingold (1993) som undersökt gemenskaps känslan på en virtuell mötesplats med namnet WELL. Övriga exempel på den här forskningsgrenen är Sveningssons (2001) och Ahtis (2007) studier av svenskspråkiga chattares sätt att skapa och upprätthålla gemenskap på chattkanaler.

Slutligen tar Herring (1996: 3-5) upp det lingvistiska perspektivet på datorförmedlad kommunikation som ett forskningsområde. Hon konstaterar att språket i datormedierad kommunikation inte alls är homogent och har flera speciella särdrag vilket har varit av intresse för forskning. Du Bartell (1995: 232) hävdar att datorförmedlad kommunikation är ett speciellt intressant ämne att undersöka just därför att texterna i den här typens

kommunikation har såväl talliknande som skriftliknande kännetecken² och innehåller till och med språkliga drag som bara är utmärkande för datormedierna.

Det är just dataspråkets speciella förhållande till tal och skrift som verkar ha fått mycket uppmärksamhet. Det är flera forskare som kommit fram till att betrakta datorförmedlad kommunikation som en hybrid mellan tal och skrift (t.ex. Collot & Belmore 1996: 28 och Baron 2008: 48). Därutöver har de unika karaktärerna av datorförmedlad kommunikation som smilisar och asterisk³ varit av intresse för forskning. Herring (2001: 671) påstår att det är användningen av t.ex. smilisar som får den skriftliga datorinteraktionen att bli mer tallik och expressiv. Collin (2005: 13) hävdar ytterligare att forskningen på dessa speciella uttryckssätt i datorförmedlad kommunikation har lett till att de nämnda tidigare föreställningarna om datormedierna som opersonliga och bara lämpade för informationsutbyte till stor del har övergetts.

Många av forskarna tar upp (t.ex. Collot & Belmore 1996: 28 och Crystal 2001: 239) att det är långtifrån färdigutrett hur de olika datorförmedlade kommunikationsformerna exakt påverkar individernas sätt att kommunicera och hurdana förändringar de över huvud taget medför i språkbruket. Hård af Segerstad (2002) framhäver att språkbrukarna i datorförmedlad kommunikation använder en mängd strategier för att spara tid, besvär och utrymme samt sätt att kompensera informationen som inte går att förmedla i skrift. Enligt Hård af Segerstad & Hashemi (2004) gäller dessa nya förutsättningar såväl på jobbet som på fritiden, och att det numera är en förutsättning att kunna uttrycka sig i skrift som är anpassad till de krav som den nya teknologin ställer på användaren. Om dessa nya skrivstrategier eventuellt också sätter spår i texter producerade i andra sammanhang och för andra syften anser forskarna vara viktigt att undersöka (Josephson 1997: 8). Dessutom, som Crystal (2001: 231) poängterar, utvecklas nya kommunikationsplattformar hela tiden och detta medför nya sätt att

---

² För en utförligare diskussion om talspråkets och skriftspråkets karaktäristiska drag och deras förhållande till olika datorförmedlade kommunikationsformer se t.ex. Crystal (2001).

³ Dessa ses som ett sätt att ersätta den paralingvistiska information som går förlorad i skrift. Smilisar är sidovända ansikten som skapas med hjälp av tecken på datorns tangentbord, t.ex. : -). Uttryck inom asterisker anger också känslor eller förhållningssätt mot något som sagts i diskussionen, t.ex. *skrattar* eller *sniff*. (se t.ex. Ahti 2007: 280)

använda språk. I nästa avsnitt diskuterar jag lite närmare den datorförmedlade kommunikationens relation till skriftspråksnormen.

2.3 Skriftspråket och datorförmedlad kommunikation

Det är lätt att inse hur skriftspråkets roll förändrats i takt med utveckling av informations- och kommunikationsmedier, och i själva verket är det flera forskare som hävdar att den här nya formen av mänsklig kommunikation kommer att förändra vårt sätt att använda det skrivna språket (se t.ex. Ferraro et al. 1991: 10 och Crystal 2001: 18). Baron (1984) spekulerade redan på 1980-talet hurdan inverkan internetanvändning och interaktionen där kommer att ha på skriften i framtiden. Hon förutsade att de språkförändringar som datorförmedlad kommunikation medför gäller bland annat förändringar mot kortare och enklare satskonstruktion, mot reducering i formalitet, i hövlighet och i mångsidighet samt att texterna kommer att innehålla fler typografiska fel. Hon menar med andra ord att språket blir ovårdat, stilistiskt homogeniserat och innehåller oartigheter. Många av dessa förutsägelser verkar tyda på att skriftspråket får fler talspråkiga drag. Exempelvis har just korta meningar och enkel meningsbyggnad definierats att höra till det talade språket (Garne & Strömquist 1992: 198). Som nämndes ovan (se 2.2) betraktar forskarna internetspråket som ett mellanting mellan tal och skrift.

Datorförmedlad kommunikation har även betraktats som en variant av skriven kommunikation där skriftspråkets traditionella former, som satskonstruktion, interpunktion och stavning, kan glömmas bort. Detta tas upp av Herring (2001: 616) som konstaterar att en allmän uppfattning om den datorförmedlade kommunikationens karaktär är att datormedierat språk inte är lika korrekt, komplext eller koherent som skrivet standardspråk. Collin (2005: 133) anser också att vi förväntar oss en viss korrekthet på det skrivna språket och att dessa förväntningar inte alltid uppfylls i datorförmedlad kommunikation som har så tydligt sina talspråkliga drag med alla sina slangord, småord och ogrammatiska konstruktioner. Hård af Segerstad & Hashemi (2004) påpekar att det som skribenten anser vara viktigt är att mottagaren finner innehållet begripligt. De standardskriftspråkliga reglerna, som stavning och interpunktion, spelar mindre roll. Hård af Segerstad och Hashemi menar att skribenten

vill i sin kommunikation spara tid, ansträngning och utrymme och därför använder icke-konventionella språkdrag.

Som nämndes ovan (se avsnitt 2.1) finns det en mängd olika typer av datorförmedlad kommunikation och alla dessa har sina egna särdrag. Till följd av detta kan man egentligen inte prata om bara ett slags språkbruk inom den här sortens kommunikation. Språkets form varierar mellan olika kommunikationskanaler vad gäller dess förhållande till tal och skrift samt språkriktighet. Det hävdas (se t.ex. Crystal 2001: 164) att speciellt synkron kommunikation, t.ex. kommunikation i chattgrupper, påminner om talat språk. Däremot anses de asynkrona kommunikationsformerna, exempelvis e-postdiskussioner, ha mycket mer skriftspråkliga drag (se t.ex. Herring 2001: 618). Som Herring (2001: 617-618) konstaterar erbjuder de asynkrona formerna av datorförmedlad kommunikation mer tid att planera och formulera det man vill säga i jämförelse med de synkrona kommunikationsformerna där interaktionen påminner mer om samtal i realtid. Herring (2001: 617) poängterar att man också måste hålla i minnet att det finns mycket variation vad gäller skriftspråkets form även inom samma medieform: individerna är olika och har olika kunskaper samt de använder datorförmedlad kommunikation för olika syften, vilket orsakar olika förhållningssätt till nödvändigheten att följa skriftspråkets normer.

Det har alltså förutspåtts att de ofta i internetspråket förekommande informella formerna av talat språk börjar användas i skrift även i andra sammanhang och att man blir mer osäker på den standardenliga skrivformen. Exempelvis konstaterar Baron (2008: 177) att det finns oro att den ständiga användningen av datorförmedlade kommunikationsformer försämrar våra kunskaper i skrift. Denna oro framför också Hård af Segerstad (2002: 2). Hon menar att det allmänt befaras att språket kommer att försämrats och att det möjligtvis inte kan förmedla alla samma nyanser och distinktioner som språket före datornätverkets uppkomst. Collin (2005: 15) konkluderar att dataspråkets eventuella inverkan på skriftspråket har väckt mycket intresse bland flera forskare (se t.ex. Bellander 2010), men eftersom de datorförmedlade kommunikationsteknikerna ständigt utvecklas och användarskalan blir större och mer utbredd, är det fortfarande ett aktuellt ämne att forska i.

Baron (2008: 183) föreslår att de eventuella avvikelserna från det normenliga skriftspråket beror på faktumet att vi helt enkelt inte hinner genomarbeta våra texter i den datorförmedlade kommunikationen. Hon hävdar att mängden av de texter vi producerar är så stor att det får kvaliteten av våra skriftliga produkter att minska. Collin (2005: 132) anser för sin del att man inte kan påstå att den från standarden avvikande formen av språket i datorförmedlad kommunikation endast skulle bero på användarnas okunnighet eller slarvighet. Herring (2001: 616) påpekar också att majoriteten av avvikelser från den traditionella skriftspråksnormen görs helt medvetet. Skribenten vill bara spara på skrivbesvär, härma drag från talat språk eller uttrycka sig kreativt. Exempelvis framgår det av Hård af Segerstads (2002) undersökning att användarna av datormedierad kommunikation anpassar sitt språkbruk efter mediets egenskaper och förutsättningar. Hon menar alltså att språkbruket i datorförmedlad kommunikation inte följer det traditionella skriftspråkets normer då man inte kan uttrycka sig på det mest effektiva sättet genom att följa reglerna.

Hård af Segerstad (2005: 3) poängterar ytterligare att oron över att språkbruket i dessa nya datamedier skulle utarma allmänspråket och speciellt förstöra ungdomarnas behärskning av skriftspråket är delvis överdriven. Hon anser att de som oroar sig för att dataspråkbruk med alla sina stavningsfel och nya uttryckssätt kommer att få det allmänna skriftspråket att förlora sin korrekthet och kärnfullhet har inte tänkt på att språket används på olika sätt i olika situationer och för olika syften. Detta framhäver också Collin (2005: 17, 136). Hon betonar att man måste komma ihåg att man inte bryter mot den s.k. standardnormen endast i datamedier, utan informellt och talspråkliknande skriftspråk har använts i individernas privata liv, som i vykort och köksbordslappar, sedan länge. Collin menar att avvikelser från standardnormen bara fått en större spridning eftersom gränserna mellan skriftspråkets offentliga och privata sfärer blivit suddigare i takt med datormediernas utveckling.

När man vill studera hur datorförmedlad kommunikation skiljer sig från det traditionella skriftspråket, måste man göra klart för sig vad som menas med skriftspråksstandard. Svenskans skriftspråkliga norm finns kodifierad framför allt i *Svenska skrivregler utgivna av Svenska språkrådet* och *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (SAOL)*. I Svenska skrivregler utgivna av Svenska språkrådet (2008: 8) står det följande:

I talet har vi flera sätt att signalera hur det vi säger ska uppfattas: tonfall, pauser, betoning, röststyrka, liksom gester och miner. I skrift måste vi använda andra signaler, som styckeindelning, skiljetecken och stor eller liten bokstav. [...] för skriftspråket behövs vissa bestämda regler för den yttre utformningen. När de ytliga detaljerna i en text är enhetliga och följer skrivkonventionerna blir texten lättare att läsa.

Det poängteras (Svenska skrivregler utgivna av Svenska språkrådet 2008: 8) att om skribenten följer skrivspråkets gängse regler, kan läsaren slippa störas av oväntade egendomligheter eller oregelbundenheter och kan i stället koncentrera sig helt på innehållet. I en äldre upplaga av Svenska skrivregler utgivna av Svenska språknämnden (2000: 12) påpekas att även om datormedierna utgör en ny form att använda språk, är ”reglerna för skrivande i de allra flesta fall desamma”. Hurdana regler det ges för sammansättning av ord diskuteras i kapitel 3.

3 SAMMANSATTA ORD

3.1 Sammansättningar

Sammansättning är en ordkombination som skapas genom att två eller flera stammar eller rötter kombineras till ett ord: *kaffe* + *kopp* = *kaffekopp* (Josefsson 2005: 81). Thorell (1981: 26-28) preciserar att ett sammansatt ord innehåller minst två fria morfem och dessa bildar en betydelseenhet med enhetlig böjning och en sammanhållande ordaccent. Denna accent kännetecknas av en viss intonation, nämligen huvudtryck på förleden, starkt bitryck på efterleden⁴. Mobärg (1998: 12) hävdar att i talat språk är sammansättning av ord oproblematiserad eftersom sammansatta ord automatiskt uttalas med den nämnda intonationen, dvs. med en sammansättningsaccent. Ett exempel på en enkel sammansättning är ordet *bokhylla* där första stavelsen är huvudbetonad och den andra bibetonad (betoning i exempelordet anges genom understrykning).

Mobärg (1998: 12) konstaterar att svenskan är ett språk där sammansättningar är lätta att skapa. Med detta menar han att möjligheterna att bilda sammansatta ord i princip är obegränsade och en stor del av sammansättningar inte ens är lexikaliserade⁵. Med andra ord bildas det hela tiden nya sammansatta ord, även för tillfälliga behov. Alla sammansättningar finns alltså inte med i ordböcker. Detta framgår också av Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (2006, härefter ref. som SAOL). I förordet uppges att det är lätt att bilda sammansättningar och detta gör svenskan till ett ordrikt språk. Dessutom påpekar Liljestränd (1993: 32) att de flesta nybildade ord i modern svenska är just sammansättningar.

I Språkriktighetsboken utarbetad av Svenska språknämnden (2005: 48, härefter ref. som Språkriktighetsboken) framställs att sammansatta ord ska skrivas som ett ord, utan lucka. Den här konventionen kommer också fram i Svenska skrivregler utgivna av

---

⁴ Mer utförligt om svenskans accent se t.ex. Bruce (2010) eller Garlén (1988).

⁵ Med en lexikaliserad sammansättning menas att betydelsereaktionen mellan förled och efterled har blivit allenaordande. Med andra ord har betydelsen konventionaliserats och sammansättningen tas oftast upp i ordböcker. (Josefsson 2005: 88)

Språkrådet (2008: 127, härefter ref. som Svenska skrivregler). Där framställs det följande: ”En grundprincip är sedan länge att leden i sammansatta ord skrivs ihop, ibland med hjälp av bindestreck.” Enligt Svenska skrivregler finns det i regel inga svårigheter att avgöra vad som är en sammansättning, särskilt inte då det gäller substantiv, adjektiv eller verb. Detta poängterar också Melin (2001: 38) som hävdar att alla svenskar oavsett åldern kan göra skillnad mellan en sammansättning och en fras: ingen använder fel accent eller kongruensböjer mitt i en sammansättning. Är man osäker på om uttrycket är en sammansättning eller inte, anvisar Språkriktighetsboken (2005: 48) i första hand att ta hjälp av uttalet: har ordet sammansättningsprosodi (två betonade stavelser), är det en sammansättning.

Thorell (1981: 26-34) konstaterar att den enklaste typen av sammansättning är den som innehåller två rotmorfem (led) som ordet *bokhylla*. Han fortsätter att den inledande delen av en sammansättning kallas förled och den andra efterled, och förledet är i de flesta fall en bestämning till efterledet. Leden kan vara av vilken ordklass som helst, och det är efterledet som bestämmer hela sammansättningens ordklassstillhörighet. Enligt Thorell är substantiv, adjektiv och verb (i denna ordning) de vanligaste ordklasserna i sammansättningar vad gäller såväl förledets som efterledets ordklass. Ledet i en sammansättning kan vara ett enkelt ord men även ett sammansatt ord kan fungera som led i en längre sammansättning, som i uttrycket *skolbokhylla*, där förledet *skolbok* är sammansatt (Svenska skrivregler 2008: 128). Den allra vanligaste typen av sammansatta ord är tvådelade sammansättningar där såväl förledet som efterledet är substantiv (Liljestränd 1993: 32, 39 och Malmgren 1994: 34).

Thorell (1981: 35-41) påpekar att det ofta förekommer fogemorfem mellan förled och efterled i sammansättningar. Exempelvis sätter man ut *s* i ordet *ordningsvakt*. Fogeelementet kan också innebära modifiering av förledet genom att stryka en slutvokal som i ordet *åskväder* (åska + väder) eller genom att byta ut slutvokalen som i ordet *kyrkogård* (kyrka + gård). Det konstateras i Språkriktighetsboken (2005: 49) att det finns en stor variation i hur två eller flera ord ska fogas samman till ett sammansatt ord, och Malmgren (1994: 36) skriver att det i själva verket är omöjligt att ge några heltäckande regler om förledets utseende. Svenska skrivregler (2008: 129) hänvisar i första hand till ordböcker och ordlistor om man är osäker på förledets form.

Det framgår i Svenska skrivregler (2008: 130-131, 168, 208) att man inte bör skriva ihop vissa sammansatta ord utan de ska avdelas med ett bindestreck. Man sätter ut bindestreck till exempel när förledet är en bokstav, siffra eller förkortning, som *TV-apparat*, *8-årig* eller när förledet är ett flerordigt egennamn, som *Kalle Anka-tidning*. Bindestreck bör även sättas ut för att markera att ett efterled är gemensamt för flera ord, men utsätts endast i ett av orden, som *musik- och pappershandel*. Dessutom påpekas det i Svenska skrivregler (2008: 132) att det finns ett antal uttryck, av vilka många inleds med en preposition, vars skrivform kan väcka tveksamhet: ska de alltså skrivas isär eller ihop (t.ex. *alltmer* eller *allt mer*). SAOL (2006) godkänner i själva verket flera av dessa både som sammanskrivningar och som flerordsuttryck, och i denna studie har endast särskrivningar som inte finns med i den nyaste SAOL (2006) blivit antecknade som felskrivningar.

Det verkar lite som om den enkla regeln ”sammansatta ord skrivs alltid ihop” kanske ändå inte är så enkel och entydig. Det är ändå mycket som ska ses efter när man sätter ihop ord. Som ovan nämndes kan det vid sammansättning av ord behövas förändringar i ordstammen eller ett bindestreck mellan ordleden. Dessutom kan sammansättningarna bli riktigt långa, vilket kan tänkas fresta till särskrivning för att kanske göra uttrycket lättare att läsa. För övrigt är frestelsen till särskrivning vid ovanliga och icke-lexikaliserade sammansättningar nog helt förståelig. Särskrivningsfelen och orsaker till dem diskuteras närmare i avsnitt 3.3. Härnäst ges en kort inblick i diskussion och forskning om svenska särskrivningar.

3.2 Studier kring sammansättningar

Debatten om felaktigt skrivna sammansättningar har varit relativt livlig under de senaste årtiondena. Det är flera forskare som menar att särskrivning av sammansatta ord verkar bli vanligare (t.ex. Hård af Segerstad 2002: 232 och Möller 1996: 26). Denna allt mer påfallande förekomst av särskrivningar diskuteras också flitigt i pressen (t.ex. Svenska Dagbladet 9.12.2001: 55, Dagens Nyheter 25.5.2010 och Barometern 3.10.2012: 9). Men enligt Språkriktighetsboken (2005: 43) finns det inga klara bevis för om särskrivning verkligen blivit vanligare. En tanke kanske värd att fundera på är att särskrivningar kanske bara syns mer nu än tidigare. Med detta menar jag att de texter

man numera, efter internets genombrott, kommer i kontakt med inte bara skrivna av journalister eller författare utan människor med mindre skrivvana, exempelvis skribenter på bloggar och forum. Vi särskriver kanske inte mer utan texter som inte tidigare publicerades görs nu offentliga på internet.

Samtidigt verkar alla vara eniga om att särskrivning är brott mot skrivtraditioner och ingenting att ägna sig åt. Även om internetkommunikationen har konstaterats forma ett nytt sätt att använda språket, är särskrivning av sammansättningar också i den kommunikationsformen fortfarande någonting som inte anses vara korrekt. Exempelvis konstaterar Fredrik Lindström (2000: 106) att språket mister en distinktion som särskrivning eller hopskrivning av ett ord ger om särskrivna sammansättningar kommer att bli en norm i svenskan. Han påpekar att uttrycket som är särskrivet kan ha en helt annan betydelse än ett sammansatt uttryck som ofta står för ett etablerat begrepp. För att belysa detta ger han ett exempel med orden *små kakor* och *småkakor*: alla små kakor är inte nödvändigtvis småkakor. Ett annat exempel på betydelskillnaden mellan ett sammansatt ord och en tvåordsfras är ordparet *lamadjur* och *lama djur*.

Särskrivning av sammansatta ord är något som man borde avstå ifrån också för skribentens egen skull, dvs. om han eller hon vill framföra sitt budskap på ett effektivt sätt. I sin undersökning av hur läsare reagerar på fel kom Idberg (2006) fram till att felaktiga särkrivningar sinkar läsningen och minskar förtroendet för texten. Även Flyghs (2012) studie uppvisar liknande resultat. Hon skriver att en text med särkrivna ord uppfattas som mindre välskriven, tillförlitlig och intressant. Det här framhäver också Ask (1996: 27) som konstaterar att förståelsen försvåras och skribenten tappar i förtroende på grund av felaktiga särkrivningar.

Det påpekas i Språkriktighetsboken (2005: 45) att felaktiga särkrivningar oftare förekommer i vissa texttyper än i andra. Där konstateras det att man ofta finner felskrivningar bl.a. i annons- och reklamtexter och att de är vanligare i texter producerade av yngre och ovana skribenter. Ungdomarnas texter och felaktigheter i dem har väckt flera forskares intresse. Av Larssons (1984: 264) omfattande studie av skolelevernas skrivförmåga framgår att det vanligaste felet i de undersökta uppsatserna är felaktigt sammanförande eller uppdelning av ord. Dessutom har Petterson (1972), Fransson (1993) och Hallencreutz (2003) gjort detaljerade studier av särkrivningar i

elevuppsatser. I själva verket tycks största delen av undersökningarna av särskrivningsfelen handla om felskrivningar som skoleleverna gjort i sina uppsatser. Utöver de nämnda studierna är bland andra Christophs examensarbete (2007) och Johanssons kandidatuppsats (2001) exempel på undersökningar av särskrivningar i elevspråk.

Särskrivning i andra texter verkar däremot ha undersökts relativt lite. Det förefaller som om det är många som har känslan att särskrivning är en vanlig företeelse, men var någonstans och i hurdana konstruktioner den förekommer verkar ändå vara relativt outforskat, speciellt vad gäller särskrivning i datorförmedlad kommunikation. Detta har studerats i viss mån av bl.a. Hård af Segerstad (2002) och Collin (2005). Hård af Segerstad (2002) undersökte dataspråkets egenskaper i sin avhandling och fann att det förekom särskrivning i datormedierad skrift. Hon tog dock inte ställning till hurdana sammansatta ord särskrivning handlade om och hur många fel det egentligen fanns. Collin (2005) studerade språkriktigheten i diskussionsforuminlägg och fann att språket i diskussionen skiljde sig från det traditionella skriftspråket. Hon kom fram till att det förekommer slarvfel i form av felplacerade mellanslag, men med detta menade hon inte mellanslag inom sammansatta ord, utan t.ex. inom ett vanligt ord (*ka ffe* i stället för *kaffe*).

Särskrivning av sammansatta ord är alltså ett normbrott som obestriddligen klassas som fel (Språkriktighetsboken 2005: 43). Att exempelvis särskriva ordet *bok hylla* bryter mot de regler som den normativa grammatiken ger för standardspråket. Om dessa normativa grammatikregler sedan följs i språkanvändarens kommunikation skildras genom den deskriptiva grammatiken. Den beskriver ett språk som det faktiskt använts, hur det talas och skrivs vid en viss tidpunkt. (Nationalencyklopedin 2012) Det måste poängteras att den här undersökningens avsikt just är att vara deskriptiv och inte lägga någon värdering i internetskribenternas sätt att följa skrivregler.

I det följande avsnittet diskuterar jag de faktorer som speciellt de forskare som studerat elevtexter betraktar som möjliga förklaringar till felaktiga särskrivningar.

3.3 Förklaringar till särskrivning av ord

Enligt Möller (1996: 26) innebär särskrivning uppdelning av ett sammansatt ord i två delar med mellanrum emellan, trots att ordet är en betydelseenhet som består av två fria morfem och har sammansättningsaccent – och borde alltså skrivas samman. I språkvårdsdebatten har det diskuterats vad som kan orsaka de felaktiga särskrivningarna av sammansatta ord. Särskrivning speciellt i elevtexter studerades mycket på nittioalet, och då ansåg forskarna att tendensen att särskriva sammansättningar beror såväl på utomspråkliga som på inomspråkliga faktorer.

3.3.1 Utomspråkliga faktorer

3.3.1.1 Skolans språkundervisning och ändrade läsvanor

Eklund (1986: 23) tar upp bristfälligheterna vid den första läs- och skrivinläringen som en starkt bidragande orsak till särskrivning. Hon menar att felaktiga särskrivningar uppmuntras av läroböckerna i de lägre klasserna med vilka barn lär sig skriva sammansatta ord med bindestreck (t.ex. *bok-hylla*). Eklund påpekar att bindestrecken är många i läseböcker för nybörjare och att det egentligen inte bara gäller sammansatta ord. När eleverna lärt sig skriva och läsa, faller bindestrecken bort, men onödiga mellanrum blir kvar och orden skrivs åtskilda (*bok hylla*).

För att få en aktuell bild av läroböckernas sätt att lära barnen att läsa, har jag studerat bindestrecksanvändningen i två läseböcker för de yngsta skolbarnen. I Hanssons (2005) bok har det inte använts några bindestreck alls. Inga ord har blivit avstavade, vare sig flerstaviga (t.ex. *piraterna*) eller sammansättningar (t.ex. *godisgris*). I Östergrens & Bouvins (2005) nybörjarläsebok har inte heller några bindestreck använts för att skilja för- och efterled i sammansättningar (t.ex. *bokhylla, matsal*). Sammansatta ord verkar alltså inte längre läras ut med bindestreck. Dessutom handlar de i denna studie undersökta texterna inte om elevuppsatser utan skriftliga inlägg i datorförmedlade kommunikationsplattformar avsedda för vuxna. Därmed antar jag att den modell som inläggsskribenterna fått vid läs- och skrivundervisning i lågstadiet över huvud taget inte i någon större utsträckning kan tänkas bidra till felaktiga särskrivningar i webbdiskussionsinläggen.

En faktor som tagits upp som en förklaring till särskrivning är de ändrade läsvanorna. Ask (1996: 27) framhäver att det skett en förskjutning från bokläsning till tv-tittande (och till datorspel, mitt tillägg) vilket spelat en roll för människornas läs- och skrivförmåga. Liknande åsikter har också Josephson (2004: 87). Han anser vidare att en bidragande faktor till fler särskrivningar är att vi numera vid vår läsinläring mer sällan läser texter och ord högt. Josephson menar att vi i stället direkt inpräntar skriftbilderna, och därför inte får hjälp av uttalet som skulle kunna leda oss rätt vad gäller sammansättningar. Vi ser alltså orden framför oss i skrift utan att tänka på hur de låter, och detta kan leda till särskrivningar.

3.3.1.2 Påverkan från engelskan

En av förklaringarna till särskrivning har varit att vi skulle särskriva på grund av att det är korrekt i många sammansatta ord i engelskan (Hallencreutz 2003: 44). Som Mobärg (1997: 22-23) konstaterar skiljer de engelska skrivreglerna sig från de svenska vad gäller sammansättning av ord: reglerna är inte alls lika entydiga och bindande som i svenskan. Dessutom rekommenderar den engelska normen ofta att ordpar, som i svenskan skrivs samman, särskrivs eller förses med bindestreck. Faktumet att engelskan är ett så framträdande språk i Sverige har alltså medfört tanken om att särskrivningsfelen i svenskan kan bero på att orden inte skrivs ihop i engelskan. Ett exempel på det annorlunda förhållningssättet till sammansättning av ord i engelskan och svenskan är ordparet *computer game – datorspel*. Domeij (2003: 71) anser att engelskan tycks påverka svenska språket speciellt inom IT-sammanhang. Ord direktöversätts ofta från engelska och när dessa på engelska skrivs isär, blir det särskrivning, dock felaktigt, också i svenskan (t.ex. *home page – hem sida*).

Resonemanget om engelskans påverkan har dock väckt kritik hos många forskare. Det har till exempel framställts att engelskstuderande elever tenderar att skriva ihop engelska sammansättningar, som alltså på riktigt skrivs isär (Möller 1996: 27). Melin (2001: 38) påpekar också att skolelever, den största särskrivande gruppen, knappast är speciellt mottagliga för inflytande av engelsk text och dess skrivnormer. Hallencreutz (2003: 44) förhåller sig också tveksamt till engelskans roll, men medger att det är möjligt att vuxna skribenter, som är väl förtrogna med engelskt skrivskick, låter sin svenska få en engelsk touch genom att särskriva somliga ord.

De felaktiga särskrivningarna, som engelskans skrivsätt anses ha orsakat, har enligt Mobärg (1997: 20) speciellt fått sin spridning genom en så kallad gestalttext (se nästa avsnitt). Mobärg (1997: 24) konstaterar att gestalttexten präglas av särskrivningar och detta gäller också engelskspråkig gestalttext, mätt med engelska mått. Mobärg fortsätter att en stor del av den engelska som svenskarna dagligen möter i skriftlig form utgörs av engelska i gestalttextform.

3.3.1.3 Reklam och gestalttext

Eklund (1986: 24) hävdar att en förklaring till särskrivningar är de mönster som läsarna – såväl unga som äldre – dagligen möter i massmedier. Mobärg (1997: 20-21) preciserar den här förklaringen ytterligare och kallar reklamtext *gestalttext*. Han räknar all text med en särskild visuell design, som text i logotyper, slagord, titlar, varunamn osv., till gestalttext. Enligt Mobärg är det visuella intrycket särskilt viktigt i sådana här texter och därmed tillämpas avvikande, dvs. icke-normenliga, regler i flera fall. Formgivarna vet alltså att de stavar fel men det görs för utseendets skull.

Mobärg (ibid.) konstaterar att gestalttext präglas bl.a. av omotiverade stora respektive små bokstäver och understrykningar samt klyvning av ord. Med sistnämnda menas att texten och orden ofta delas in i två eller flera rader för att få gestalttexten att bli synligare samt snyggare och därigenom få den att väcka mer uppmärksamhet. Mobärg påpekar att det är sällan man ser bindestreck i dessa uppdelade ord. Det verkar som om formgivarna anser bindestrecken förstöra textens utseende, och detta resulterar i särskrivningar i rikt mått. Ett exempel på en sådan särskrivning ser man på etiketten på en vetemjölförpackning. Där står det uppdelad i två rader och utan bindestreck: VETE MJÖL. Ett annat exempel är Stockholms stadsbiblioteks informationsblad om höstens evenemang. Rubriken på förstasidan, fördelad över två rader, lyder HÖST PROGRAM.

Den modell som gestalttexten erbjuder har ansetts vara en sannolik faktor som åstadkommer felaktig särskrivning. Att vi dagligen möter mönster med särskrivna sammansättningar gör att vi tillägnar oss dessa särskrivna ordbilder och använder mönstret när vi själva skriver. (Eklund 1986 och Mobärg 1998)

3.3.1.4 Datorns rättstavningsprogram och datormedierad kommunikation

En till möjlig förklaring till försämrade kunskaper om rättstavning tas upp av Baron (2008: 178) som undersökt dataspråket ur ett lingvistiskt perspektiv. Hon menar att datorprogrammen kan ha blivit för smarta för vårt eget bästa då de kan korrigera våra felstavade ord utan att vi själva behöver lägga någon möda på det. Baron anser att datorns rättstavningsprogram får oss att sluta bry oss om hur vi skriver för vi räknar med att datorn kan korrigera de eventuella felen. Hon konstaterar att vi kanske inte ens märker att vi stavat fel: datorn korrigerar våra fel innan vi lägger märke till felstavningarna. Detta tas upp också av Domeij (1997: 37) som menar att språkkontroller leder till att skribenten förlitar på att datorkontrollerna löser alla språkriktighetsproblem.

Laurén (2003) hävdar ytterligare att datorernas rättstavningsprogram bidrar speciellt till särskrivningens ökning. Han påpekar att skrivstödsprogrammen inte reagerar på formuleringar som ”herr toalett” eller ”rök fritt”. Detta problem tas upp också av Hameshi (2004: 11) och Domeij (1997: 37). De konstaterar att stavningskontrollen har en begränsad förmåga att upptäcka stavfel som sammanfaller med andra korrekta existerande ord (t.ex. i *stort sätt* i stället för i *stort sett*), och detta gäller också särskrivning av sammansättningar: ordled i dem är oftast ord i sig (t.ex. uttrycket *bok hylla* kan granskningsprogrammet anta vara helt rättstavat).

Datorernas rättstavningskontroller kan också fungera åt andra hållet. Detta framhäver Domeij (2003: 12) som konstaterar att stavningskontrollen kan lura en osäker skribent särskrivna även vanliga sammansättningar. Vissa program kan nämligen bara känna igen isolerade ord, och därför kan två hopskrivna ord (en sammansättning) signaleras som en felstavning. I svenskan kan man skapa nya tillfälliga uttryck genom att sammansätta ord, och man kan nog inte beräkna att alla dessa icke-lexikaliserade sammansättningar finns med i ordbehandlingsprogrammet. Även korrekt skrivna sammansättningar kan då registreras som felstavade. Genom att sätta ut ett mellanrum i sammansättningen blir uttrycket däremot rätt skrivet - enligt rättstavningsprogrammet.

Om skribenterna i webbdiskussioner använder något språkgranskningsprogram när de formulerar sina inlägg är egentligen omöjligt att fastställas. Om användningen av

datorstödda grammatikkontroller över huvud taget har någon påverkan – positiv eller negativ - på sammansättning av ord i webbspråket är också svårt att bevisa. Mitt antagande är att det inte är många som har tillgång till eller ens vill använda något ordbehandlingsprogram när de kommunicerar skriftligt på nätet: språket där anses inte behöva vara så officiellt.

För övrigt konstaterar barnspråkforskarna Hård af Segerstad och Hashemi (2005: 129) att mobiltelefonernas T9-funktion, ”snabbtextskrivstödet”, kan bidra till felaktiga särskrivningar. När man skriver med sin mobil en sammansättning som T9-funktion inte känner igen, är det lättare att slå ett mellanslag än att skriva ordet bokstav för bokstav, alternativt att knappa tillbaka och radera mellanslaget. Hur många av skribenterna numera använder mobiler med en sådan snabbtextfunktion då så kallade ”smartphones” har blivit en allena rådande mode är svårt att säga. Dock är mitt antagande att T9-funktion och dess oförmåga att känna igen sammansättningar inte i nuläge har någon större påverkan på särskrivning, speciellt inte i kommunikationen i diskussionsgrupper.

Baron (2008: 6, 178) finner ytterligare att det överlag är internetanvändningen och de datorförmedlade kommunikationsplattformar som får oss att tvivla på ordens korrekta skrivformer. Hon menar att vi har svårigheter att skilja på om orden ska vara sammansatta, om det ska finnas bindestreck eller om det handlar om två åtskilda ord. Enligt Baron, som är en engelskspråkig forskare, beror denna användning av felaktiga ordformer på att det inte gör någon större skillnad i tal om orden skrivs isär eller ihop⁶. Baron anser att faktumet att skriften på internet representerar den nya informella formen av ett talliknande och ledigt språk leder till att vi helt enkelt inte bryr oss om att stava korrekt. Hon kallar generationen som uppväxt med internet ”whatever generation” (vad som helst generation) och anser att den här generationens sätt att kommunicera tallikt i skrift (chatt, forum och e-post etc.) förändrar skriftens form: normenligheten spelar ingen roll.

Som nämndes i kapitel 2.3 förhåller sig flera forskare kritiskt till det här resonemanget. T.ex. Severinson Eklund (1986: 145) betonar att det finns ingenting i mediet som

---

⁶ Det här gäller inte på samma sätt i svenskan. Se avsnitt 3.1 om svenskans sammansättningsaccent.

tvingar oss att skriva slarvigt, och Collin (2005: 136) påpekar att icke-normenligt språk har alltid funnits: det har bara blivit synligare i takt med datormediernas utveckling.

3.3.2 Inomspråkliga faktorer

Det finns flera studier av elevspråk med avsikt att utreda inomspråkliga orsaker, dvs. orsaker som ligger på ordnivån, till särskrivning. Omfattande studier av felaktiga särskrivningar i elevtexter har gjorts av Petterson (1972), Larsson (1984), Fransson (1993) och Hallencreutz (2003). Deras resultat visar att faktorer som ordklassstillhörigheten, förledens längd och förekomsten av diakritiska tecken kan ha effekt för särskrivning.

3.3.2.1 Diakritiska tecken

Undersökningarna av elevspråk har visat att prickar och ringar över å, ä, ö m.fl. bokstäver samt andra diakritiska tecken i förleden kan ställa till problem (Fransson 1993 och Hallencreutz 2003). Att särskrivningar görs, när diakritiska tecken förekommer i ordet, anser forskarna bero på den skrivteknik som många handskrivare följer. De skriver först förledet, sätter ut de diakritiska tecknen och skriver efterledet. (se t.ex. Hallencreutz 2001)

Hallencreutz (2003: 38) studiematerial innefattade såväl maskinskrivna som handskrivna elevuppsatser, och det visade sig att när uppsatsskribenten använde skrivmaskin eller ordbehandlare, förvillade ringar och prickar inte honom eller henne. Enligt Hallencreutz studie utlöser diakritiska tecken särskrivningar bara vid handskrift, och därmed är denna faktor inte aktuell i min undersökning.

3.3.2.2 Sammansättnings längd och ordklass

Forskningen har visat att sammansättnings längd har betydelse för särskrivning. Det är egentligen inte sammansättnings längd i sig som är avgörande utan mer preciserat förledets längd. Fransson (1993: 14) kom fram till att ett flerstavigt förled gynnar särskrivning. Han menar att ju längre förledet är, desto lättare görs särskrivningsfel. Ett liknande resultat fick också Hallencreutz (2003: 37). Hon uppger att en lång (två- eller flerstavig eller sammansatt) förled i en sammansättning tenderar att utlösa särskrivning.

Hon föreslår att skälet till detta kan vara att elever helt enkelt har svårt att överblicka och hålla ihop ett långt ord. I en artikel i tidskriften *Språkvård* (Hallencreutz 2001) hävdar författaren att i stället för att skylla på engelska för felaktiga särskrivningar, borde vi beskylla sammansättningens längd.

Att sammansättningar ska skrivas ihop låter som en ganska enkel regel, men sammansatta ord kan därmed bli riktigt långa och se besvärliga ut. Man skriver t.ex. *blodsockerprovtagningmaskin* och *miljölyxångstrykjärn*. Då ska man bara förstå att det handlar om sammansatta ord, även om det kanske skulle kunna kännas lättare att läsa och förstå uttrycket om det fanns ett mellanrum någonstans i ordet.

Forskarna är också eniga om att substantiv som för- och/eller efterled frestar till särskrivning. I Hallencreutz studie (2003: 35) dominerade substantiv felbilden. Hon kom fram till att sammansatta substantiv löper en större risk att bli särskrivna och att bli försedda med onödiga bindestreck än andra ordklasser. Enligt henne frestar adjektiv, verb eller particip alltså inte på samma sätt för särbehandling. Såväl Öhrmans (1998) som Franssons (1993) studie visar också att substantiv som ordled utlöser särskrivning. Öhrman undersökte särskrivningar på nätet inom ett projekt att utveckla datorstödda språkgranskningsfunktioner på Nada, vid Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm, och fann att 70 % de av undersökta särskrivningarna handlade om felaktigt mellanrum mellan sammansatta substantiv. Fransson (1993: 16) kom dessutom fram till att adverbliella sammansättningar tycks ha en motsatt effekt. Han fick resultatet att adverbsammansättningarna skrivs felaktigt isär i färre fall än sammansättningarna i övriga ordklasser. Detta anser han beror på att en stor del av sammansatta adverb är mycket frekventa och i allmänhet korta.

Orsaken till särbehandling av substantiv beror enligt Hallencreutz (2003: 36) på faktumet att substantiv anses vara betydelsefulla, konkreta och viktiga ord. Hon påpekar att förledets längd också spelar in här. Substantiviska förled tenderar nämligen vara långa (två- eller flerstaviga), och som nämndes främjar långa förled till felskrivning. Fransson (1993: 16) konstaterar vidare att vi människor, av någon anledning, verkar ha ett speciellt förhållningssätt till substantiv, och han menar att detta ökar särskrivningsfel vid substantiviska sammansättningar. Sammansatta substantiv är också de mest frekventa av alla sammansättningar (Liljestrand 1993: 39).

3.3.2.3 Övrig särskrivning

Enligt forskning gäller ett vanligt särskrivningsfel ord som inleds med ett förstärkningsprefix, som *jätte-* eller *toppen-* (se t.ex. Christoph 2006). För att förstärka ett ord kan man alltså lägga till ett prefix och göra ordet till en sammansättning (Kotsinas 2003: 235). I Hallencreutz (2003: 6) studie av elevuppsatser särskrivs sammansättningar med *jätte-* nästan varannan gång. Hon påpekar att användningen av denna förstärkande förled i synnerhet är typisk för elevspråk.

Ingrid Petterson (refererad i Eklund 1986: 23 och i Hallencreutz 2003: 10) har studerat särskrivningar i mellanstadieelevernas uppsatser. Av hennes studie framgår att icke-lexikaliserade sammansättningar är en riskfaktor för särskrivning. Hon menar att en sammansättning som inte är vanligt förekommande, dvs. inte finns i SAOL, löper större risk att bli särskrivna än en lexikaliserad sammansättning. Jag antar att en stor del av dessa icke-lexikaliserade sammansättningar kan tänkas gälla ord som har något engelskt lånord som ordled eller nya ord som skapats för att beskriva olika internetfenomen. Detta tar också Karlsson (1997: 179) upp. Han konstaterar att användning av bindestreck i olika sorters datatermer är vanligt (t.ex. webb-sidor), fastän dessa ord redan är etablerade och ska därför skrivas utan lucka och utan bindestreck.

Förklaringar till felaktiga särskrivningar har flera forskare försökt att utreda, men som Hallencreutz (2001: 9) konstaterar, kan man inte ge någon entydig förklaring till vad som utlöser särskrivning. En allmän uppfattning verkar i alla fall vara att särskrivning av sammansatta ord är något som man borde avstå ifrån. Som nämndes i avsnitt 3.1 kan sammansättningsfelen orsaka betydelseförändringar och därmed försvåra förståelsen och orsaka irritation. Det är dock inte bara läsaren som drabbas: skribenten kan också tappa i förtroende (Ask 1996: 27).

Som nämnts bygger denna uppsats på en studie av normbrott i form av särskrivning av sammansatta ord. Det som dock är viktigt att poängtera är att studien är deskriptiv till sin natur. Detta innebär att jag samlar in felaktigt skrivna sammansättningar och försöker systematisera dem, men att syftet inte är att vara normerande och komma med anvisningar hur man borde skriva i webbdiskussioner, utan undersökningens ansats är beskrivande.

4 MATERIAL OCH SYFTE

4.1 Undersökta forum

Internetforum är som sagt (se 2.1.1) en plats på internet där personer kan diskutera med varandra, och dessa diskussionsrepliker har jag använt som undersökningsmaterial. Diskussionsinläggen har jag samlat in från två olika forum med namnen Flashback (www.flashback.org) och FamiljeLiv (www.familjeliv.se). Båda forumen hör till de populäraste i Sverige. De bägge ligger nämligen bland de 100 mest besökta webbsidorna enligt statistik av Web informations company Alexa (Alexa 2012).

Båda forumen är indelade i flera ämneskategorier med varierande innehåll. På Flashback-forumet kan man byta åsikter bland annat om aktuella världshändelser samt om datorer, musik, mat och politik. Sammanlagt innehåller forumet mer än 30 miljoner inlägg och det startas tiotals nya diskussioner, dvs. trådar, dagligen. En stor del av dessa trådar verkar ha en sådan inriktning som speciellt är intressant för män.

Webbsidan www.familjeliv.se erbjuder inte endast forum för diskussion utan webbplatsen proklamerar sig forma Sveriges största familj. Det är alltså en webbmötesplats som erbjuder möjlighet för flera sorters interaktion och informationssökning. Då gäller det en så kallad webbcommunity (Sveningsson et al. 2003: 38). Webbsidan är speciellt populär bland kvinnor: enligt sidans egen statistik är 88 % av medlemmar kvinnor. Detta kan man också utläsa av ämnen som diskuteras på forumet: det finns trådar bland annat om graviditet, barn, hem, mat och mode.

Jag har valt att undersöka inlägg skrivna i två olika forum, eftersom det verkar vara vanligt att ett forum lockar till sig antingen fler kvinnor eller män. Genom att studera dessa två åtskilda diskussionsforum får jag med inlägg skrivna såväl av kvinnor som av män. Man måste dock hålla i minnet att eftersom diskussionsgrupper är tillgängliga för alla och eftersom deltagaren inte nödvändigtvis behöver ge några exakta personuppgifter om sig själv, kan man inte vara hundra procentig säker på skribentens kön eller ålder. Utav ämnen som diskussionsinläggen handlar om är mitt antagande i

alla fall att största delen av inläggskribenterna är vuxna, och därmed skiljer den här undersökningen sig från de tidigare studierna som haft avsikt att studera sammanskrivningsfel i elevtexter (se 3.3).

Kommunikationen i diskussionsgrupper sker med en viss tidsfördröjning. Det handlar alltså om asynkron datormedierad kommunikation. Inläggen på ett diskussionsforum försvinner inte på samma sätt som i ett synkroniskt chattrum där interaktionen sker i realtid. Därigenom utgör diskussionsgrupperna en omgivning som är speciellt lätt för en forskare att nå. Inläggen kan nämligen sparas på forumet till och med permanent. Dessutom är grupperna oftast öppna för alla på så sätt att vem som helst kan läsa inläggen utan att behöva registrera sig på forumet.

Sammanlagt har jag samlat in 400 inlägg, lika många från båda forumen. På vilket sätt inläggen har samlats in och hur de har analyserats redogör jag för i kapitel 5.

4.2 Syftet med föreliggande studie

Syftet med denna studie är att belysa språkriktigheten vad gäller sammansatta ord i webbdiskussioner. Jag har utgått ifrån språkregler som Svenska skrivregler utgivna av Svenska språkrådet (2008) ger. Som redan nämndes har internet ansetts vara en omgivning där skriftspråkets traditionella normer ofta inte följs utan skribenterna skapar egna för tillfället bättre lämpade sätt att skriva. Jag studerar hurdana sammansättningar forumdeltagarna använder i sina inlägg och på vilket sätt de följer sammanskrivningsregler som Svenska skrivregler (2008) angett. Jag undersöker särskrivning i webbdiskussioner genom följande forskningsfråga:

1. I vilken utsträckning särskrivs sammansättningar fel i svenska diskussionsgrupper?

Dessutom vill jag belysa särskrivningsfenomenet genom att finna svar på följande:

2. Påverkar sammansättningens ordklass särskrivning?
3. Har förledens ordklass någon inverkan på särskrivning?
4. Skrivs engelskinfluerade sammansättningar isär i större utsträckning än svenska?

5 METOD

5.1 Internet som forskningsmiljö

Man kan konstatera att intresset för forskning på datormedierad kommunikation tydligt har ökat i takt med internetanvändarnas förökning. Ahti (2006: 28) påpekar att forskarna kanske haft det svårt att skapa en sammangående teori och forskningsmetod, för datormedierad kommunikation omfattar en så stor skara olika aspekter. Ahti fortsätter att ett sätt att komma över detta problem har varit att använda tidigare metoder och modifiera dem enligt det nya mediet.

Internet är egentligen för en forskare en ganska bekväm miljö att forska i. Som Sveningsson et al. (2003: 175) framhäver möjliggör internet forskaren att obemärkt samla in material. Forskaren har tillgång till en stor mängd offentliga dokument, som webbtidningar och webbsidor, men även diskussioner mellan privatpersoner i exempelvis chattkanaler och diskussionsgrupper kan studeras utan att deltagaren vet om det. Jag har använt denna möjlighet att obemärkt följa diskussionsgrupper och har inte heller meddelat användarna om att forskning pågår. Jag har med webbtermer uppfört mig som ”lurker”, dvs. tjuvläst diskussioner utan att själv delta och ge mig tillkänna för de andra (Sveningsson et al. 2003: 110).

Att forskaren obemärkt kan samla in material från diskussioner mellan privatpersoner har i sin del aktualiserat diskussioner om forskningsetik. Herring (1996b: 154) tar upp poängen hur vissa forskare anser texterna på nätet falla under upphovsrätten och därför ska källan ges fullt ut, dvs. såväl skribentens namn som omgivningen där texten publicerats och när, måste anges. Andra forskare framhäver däremot att man inte alls ska ge några uppgifter om skribenten, vare sig var texten har publicerats eller av vem den har skrivits. Herring (ibid.) föreslår en mellanväg som jag också kommer att följa i denna studie. Hon menar att anonymiseringen av skribenterna av de undersökta texterna är välgrundad, men däremot uppmantrar hon för att tillkännage namnet på den undersökta miljön, t.ex. forumet. På detta sätt blir forskningen mer reliabel och valid: andra forskare har bättre möjlighet att upprepa ens studie och komma fram till liknande eller upphävande resultat. Dessutom påpekar Herring att fokus i lingvistisk forskning

oftast snarare ligger på formen än på innehållet och att individuella identiteter är av mindre intresse än vad personernas medlemskap i den grupp där språkbruket studeras. Därför har jag valt att benämna de forum där inläggen har samlats in, men kommer däremot inte att ange namn på någon av inläggskribenterna.

De inläggen som analyserats i denna undersökning har jag sparats in i en separat fil. Eftersom nätet är en så pass flyktig omgivning, kan man inte vara säker på att de i analysen slumpmässigt valda inläggen nödvändigtvis finns kvar dagen efter att texten analyserats. Inläggen kan ju i vissa fall sparas på nätet för evigheter, men de kan lika väl bli raderade av t.ex. forummoderatoren. Man kan inte heller räkna med att något visst forum inte skulle vilja rensa upp hela diskussionshistorien eller lägga ner verksamheten, och då försvinner alla inläggen. Därför kan det i själva verket vara omöjligt för en annan forskare att upprepa exakt samma forskning även om jag uppger namnen på forumen.

Att samla in material från diskussionen utan att meddela deltagarna om att forskningen pågår är egentligen inte något som går i linje med Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (Vetenskapsrådet 2002). Riktlinjerna har Vetenskapsrådet skapat i syfte att etablera normer och riktlinjer för att människor som deltar i forskningen inte kommer till skada, blir förödmjukade eller kränkta. Enligt dessa riktlinjer utsätts forskaren för informationskravet som går ut på att forskaren ska informera de berörda om att forskningen pågår och vad den handlar om. Som Sveningsson et al. (2003: 178-179) framhäver kan dessa riktlinjer dock inte alltid uppfyllas när forskningsmiljön är internet. Det är nämligen oftast alltför många människor som rör sig på nätet och därför är det praktiskt omöjligt att informera dem en och en.

Jag har valt att inte informera inläggskribenterna om att deras texter har blivit analyserade. Genom att fungera som en dold observatör får jag i analysen texter som blivit redigerade bara av skribentens egen vilja. Kännedomen om den pågående forskningen har alltså inte satt någon press på inläggskribenterna. Collin (2005: 141) poängterar att inläggen på diskussionsforumen är ovanligt ”rå” form av skriven text och därför intressant att undersöka. Crystal (2001: 170) konstaterar till och med att texter i diskussionsgrupper är så spontana, rena och oarbetade som skriven text bara kan vara. Skribenterna har således sannolikt inte ägnat någon tid till redigering eller korrekturläsning. Man måste i alla fall komma ihåg att användarskalan i

diskussionsgrupper är bred. Som redan nämndes (se 2.3) kan språkbruket inom en och samma kommunikationsmiljö variera mycket. Det är med andra ord säkerligen flera som satsar på formen i sina inlägg, medan andra skriver snabbt och utan att anstränga sig för att få texten att bli korrekt skriftspråkligt.

Crystal (2001: 14) hävdar att ett urval från en viss diskussionsgrupp sannolikt uppvisar en viss sorts språkbruk. Detta talar för att samla in inlägg från flera olika forum för att få en så realistisk bild av språkbruket i diskussionsgrupper som möjligt. Inläggen har jag alltså samlat in från två skilda forum. För övrigt har jag analyserat inlägg från flera olika trådar under flera olika ämneskategorier. Genom detta har jag även försökt undvika att analysera flera inlägg formulerade av en och samma forumdeltagare. Näst redogör jag närmare för tillvägagångssättet som jag använt vid materialinsamlingen.

5.2 Inläggsinsamling

Båda undersökta forumen möjliggör sortering av trådarna utgående ifrån när de blivit skapade. Då ser man först vilka trådar som startats nyss. En tråd startas genom att skribenten formulerar sitt inlägg, ger inlägget en rubrik och postar det på forumet under någon lämplig ämneskategori. Sedan får andra personer på forumet svara på inlägget. Bägge forumen erbjuder också möjligheten till att se vilka inlägg som senast skrivits på hela forumet. Man kan alltså ordna alla trådarna efter den senaste aktiviteten i dem. Då får man högst upp den tråd där någon nyss har skrivit någonting, och denna tråd kan alltså vara startad redan för flera år sedan. Dessa två nämnda sorteringsmöjligheter har jag använt i materialinsamlingen.

Under vissa av de dagarna som materialet blivit insamlat har jag sorterat trådarna efter startdatumet, tagit en av de trådar som redan blivit besvarad minst en gång och analyserat åtminstone trådens första två inlägg, dvs. det inledande inlägget och det första svarsinlägget. På detta sätt har jag fått såväl nyskrivna inlägg som formulerats i syfte med att väcka uppmärksamhet eller få information om någonting, och inlägg med svars- eller kommentarnatur. Under andra dagar har jag däremot sorterat inläggen så att jag fått högst upp den tråden där någon senast skrivit någonting, och har sedan analyserat det inledande inlägget och några av de nyskrivna kommentarerna.

De inledande inläggen var dock ofta mycket längre än svarsinläggen och därför har jag samlat in flera inlägg med svarsnatur än öppningsrepliker. Genom att analysera såväl startrepliker som svarsinlägg har jag försökt att få en så realistisk bild av diskussionsforumens uppbyggnad som möjligt. Jag anser att inläggets syfte kan påverka hur noggrant skribenten formulerar sitt inlägg. Exempelvis skulle man kunna tänka sig att startinlägget borde vara tydligt formulerat för att det skulle väcka de andra forumdeltagarnas uppmärksamhet och få dem att föra diskussionen vidare. Detsamma gäller när man svarar och framför sina egna åsikter i tråden som någon annan startat. Skribenten vill troligen att hans eller hennes åsikter tas på allvar, vilket talar för användningen av tydligt språk som inte stör.

För övrigt har jag tagit med i analysen endast inlägg där skribenten har använt minst ett sammansatt ord. Med andra ord har jag velat att texten har i sig någonting att ge för denna undersökning. Om skribenten har använt någon sammansättning i sin trådsrubrik, har jag antecknat detta. Crystal (2001: 138-139) konstaterar att rubriker som är formulerade på ett intressant sätt lockar andra deltagare och därigenom blir lästa och besvarade. Jag anser att har rubriken i sig ett störande särkrivningsfel påverkar det hur andra förhåller sig till diskussionen: om de ens vill ta del av den.

Genom att inte samla in inläggen från en och samma tråd får jag inlägg skrivna av flera olika skribenter och inlägg som handlar om diverse ämnen. För att undvika att få alldeles för många texter skrivna av samma personer, har inläggsskribenternas användarnamn tagits i beaktande. Om någon skribent konstant dyker upp i materialet, har några av dennes inlägg strukits. På Familjelivs diskussionsforum kan man dock ta del av diskussionen under ett anonymt användarnamn. Dessutom är det möjligt att skribenterna har flera olika konton under vilka de skriver sina inlägg. Därför kan jag egentligen inte hävda att inläggen vore skrivna av ett visst antal särskilda personer.

5.3 Systematisering av sammansättningar

Jag har antecknat alla sammansatta ord som finns i de insamlade inläggen, såväl rätt- som felskrivna sammansättningar. På detta sätt har jag fått en uppfattning om vilka möjligheter som finns att särskilja sammansättningar i detta webbdiskussionsmaterial

och hur ofta felen görs. Som ett typord har alla lexikonformen av ett sammansatt ord räknats. Exempelvis har jag behandlat ordformer *vagnsförråd* och *vagnsförrådet* som ett typord.

De sammansatta orden som förekommer i materialet har jag indelat i grupper med ordklassstillhörigheten som grundläggande sorteringsgrund. Den första kategorin (1) förtecknar sammansatta substantiv. Med tanke på de tidigare studierna av särskrivning har jag dessutom kategoriserat de substantiviska sammansättningarna efter förledens ordklass. Genom att göra denna kategorisering kan jag bidra till tidigare forskning (se kapitel 3) som visat att substantiv som förled bidrar till särskrivning. Den här kategoriseringen hade man kunnat göra för alla ordklasser, men jag har begränsat mig till den största ordgruppen dvs. substantiv. Övriga ordklasser ger nämligen så pass få belägg att det inte är meningsfullt att göra sådan kategorisering. Kategorier för sammansatta substantiv är följande: (a) substantiv som förled, (b) adjektiv/verb som förled, (c) partikel/preposition/adverb som förled och (d) egennamn/siffra/förkortning som förled. Jag har slagit ihop adjektiv med verb, partikel och preposition med adverb samt egennamn med siffra och förkortning för annars hade dessa kategorier blivit så pass små.

I vissa fall är det omöjligt att fastställa förledets ordklass. Det kan nämligen vara svårt att avgöra om förledet är substantiviskt eller verbalt som t.ex. vid sammansättning *lekstuga*. Det finns såväl ett substantiv *lek* och verb *leka*. Jag har antecknat sådana sammansättningar alltid som substantiviskt inledda.

Vad gäller de övriga sammansättningarna i diskussionsinläggen, har endast efterledens ordklass tagits i beaktande. Den andra gruppen (2) omfattar sammansatta adjektiv och particip (t.ex. *tystlåten*). Josefsson (2005: 39) skriver att participen är en ordklass som forskarnas kategoriseringar inte varit helt samstämmiga. Participer har nämligen blivit klassade som adjektiv, som verb och som egen ordklass. Jag har i denna studie slagit samman participen med adjektiv, såväl presens particip (*övertygande*) som perfekt particip (*genomstekt*). Participen fungerar nämligen oftast på samma sätt som ett adjektiv (Josefsson 2005: 40).

Under kategori tre (3) har jag klassat sammansatta verb (t.ex. *polisänmäla*). Även sammansatta verb där förledet är en s.k. partikel (t.ex. *inhämta*) har jag samlat in här. Josefsson (2005: 112) anser att fasta verbpartiklarna borde betraktas som rötter för de har i de flesta fall samma betydelse som motsvarande fria ord. Därmed är det rimligt att betrakta partikelinledda verb som sammansättningar.

Under kategori fyra (4) har sammansatta adverb (t.ex. *utomlands*) insamlats. Jag har dock inte beaktat korta sammansatta adverb som *ibland*, *igen*, *ihjäl*, *ihop*, *ihåg*, som möjliga särskrivningar. Dessutom har jag inte antecknat adverb- eller prepositionsuttryck där SAOL (2006) godkänner såväl särskrivnen som hopskriven form, t.ex. *sådär*.

Josefsson (2005: 240) påpekar att adverb bildade med ändelsen -t (*lyckligt*, *grönt*) är i form lika adjektiv som kongruerar med ett ord som har t-genus. Då är det sammanhanget som avgör om det handlar om adjektiv eller adverb. Detta gäller också participsammansättningar som kan fungera både som adjektiv och som adverb. Jag har i alla fall antecknat sådana sammansatta adverb under kategorin *adjektiv och particip*. Under kategorin *adverb* har endast uttryck som sammanfaller med adjektiv blivit antecknade om dessa även finns listade som adverb i SAOL (t.ex. *självklart*, *samtidigt*).

Under kategori fem (5) har jag klassat prepositioner, konjunktioner och pronomen (t.ex. *eftersom*, *förutom*). Vissa av sammansatta prepositioner sammanfaller med sammansatta adverb och då är det kontexten som avgör uttryckets ordklass. Det kan med andra ord finnas till utseendets lika sammansättningar antecknade under kategorierna fem och sex (t.ex. *bakom*).

Slutligen består grupp sex (6) av konstruktioner som inleds med förstärkande prefix, som *supertrevlig* och *jättekoll*, vilka enligt forskning är konstruktioner som ofta särskrivs (se 3.4.2.3). Kategorierna är därigenom följande:

1. Sammansatta substantiv
2. Sammansatta adjektiv och particip
3. Sammansatta verb
4. Sammansatta adverb
5. Sammansatta prepositioner, pronomen och konjunktioner
6. Ord med förstärkande prefix

Jag har valt att undersöka uttryck där bindestreck har använts/borde ha använts även under en egen kategori. Dessutom redogör jag för från skrivnormen avvikande skrivformer som inte kan slås under någon av de ovanstående kategorierna och som var oväntade för mig. Med sådana konstruktioner menar jag t.ex. onödiga sammanskrivningar eller kreativt formulerade fraser (t.ex. *för säkerhets skull, imorse*).

Slutligen har jag studerat hur många sammansatta ord har något engelskt ord som för- och/eller efterled. Engelskans sammanskrivningsregler skiljer sig från svenskans och det är intressant att se om sådana engelskt influerade uttryck särbehandlas i de undersökta diskussionsinläggen.

Bara ord med en riktig sammansättningsnatur har inbegripits. Med detta menar jag att endast ordkombinationer med två eller flera stammar har behandlats som felpåkallande konstruktioner, dvs. sammansättningar. Jag har alltså inte förväntat mig se fel i avledningar, som i ord avledda med avledningssuffix *-dom* eller *-sam* (*ungdom, hjälpsam*) eller i prefixavledningar (*osann* och *behandla*). Dessa ord innehåller inte två självständiga rötter utan är i stället bildade av ett rotmorfem med tillägg av avledningsmorfem dvs. affix (Josefsson 2005: 105ff). Dessa morfem kan man inte analysera i självständiga leder på samma sätt som man kan göra med sammansättningsleder. Som Liljestränd (1993: 54) konstaterar är avledningsmorfemen bundna morfem och kan bara uppträda i kombination med rotmorfem.

Endast uttryck inledda med förstärkande prefix (*jätte-*, *skit-*), vilka alltså är oegentliga sammansättningar, har tagits med i analysen. Josefsson (2005: 113) påpekar att flera av dessa prefixer även skulle kunna betraktas som rötter. Språkvetarna tycks i själva verket inte vara helt eniga om vilka morfem som ska betraktas som affix och vilka som ordrötter. Exempelvis kan det vara svårt att avgöra var gränsen mellan prefixavledda och sammansatta verb går. Bl.a. har ordleden *miss-* och *sär-* betraktats både som prefix och som rotmorfem (Josefsson 2005: 108), men i denna studie behandlar jag dessa som prefixer och dem har jag alltså inte tagit med i analysen. Som nämndes ovan har partikelinledda verb däremot antecknats under kategorin sammansatta verb.

Om det finns fel i oväntade konstruktioner, exempelvis precis i dessa avledningar, har fallen tagits upp i resultatredovisningen men jag förväntar mig alltså inte att finna fel i

avledda uttryck som alltså inte har en ”ren” sammansättningsnatur. Jag redovisar inte heller felaktiga sammanskrivningar/särskrivningar som *jagatt*. Den typens fel har nog ingenting med kunskaper om sammansättning av ord att göra, utan sådana slagfel förekommer när man försöker skriva så fort och med så litet besvär som möjligt. Det finns troligen sammansatta uttryck som jag, oavsett dess rena sammansättningsnatur, har förbigått att anteckna på grund av att uttryck redan blivit så lexikaliserat och vanligt att jag bara inte uppfattat ordet som en sammansättning. Vid textanalysen har jag i alla fall strävat efter den högsta möjliga noggrannheten och försökt anteckna alla i inläggen befunda sammansatta ord.

6 SAMMANSATTA ORD I DISKUSSIONSINLÄGG

Jag har sammanställt alla, såväl rätt som felskrivna, sammansatta orden som finns i de granskade inläggen. Sammanlagt utgör detta 400 inlägg, 200 från vardera forum och innehåller 39219 ord. Jag redovisar resultaten i tabeller.

Forumskribenterna var ofta benägna att göra fler än bara ett särskrivningsfel i sina inlägg. De var alltså ganska konsekventa att skriva isär sammansättningar. Därför kan det konstateras att en stor del av de observerade felaktiga särskrivningarna har skrivits av tämligen lågt antal skribenter. Alla observerade felskrivningarna finns i [bilaga 1](#).

I avsnitt [6.1](#) redogör jag för på vilket sätt de sammansatta orden i materialet har grupperats och hur de observerade felbeläggen fördelar sig. Efter det redovisar jag hur substantiviska sammansättningar påverkas av förledens ordklass. En oväntat stor del av de observerade felen handlade om felaktig användning av bindestreck och detta redogörs för i avsnitt [6.3](#). Därefter diskuterar jag i avsnitt [6.4](#) observerade engelskinfluerade sammansättningar och sist tar jag upp några oväntade och kreativa sammanskrivningar.

6.1 Särskrivning: ordgrupperna

De antecknade sammansättningarna i materialet har indelats i sex ordkategorier. På vilket sätt dessa 2569 uttryck fördelar sig i ordgrupperna och vilken sammansättningsgrupp är mest utsatt för särskrivningar presenteras i tabell 1.

Tabell 1 Sammansatta ord: ordgrupperna. Första kolumnen anger ordgrupperingen av sammansatta ord, kolumn två möjligheterna till felskrivning (dvs. antalet observerade sammansättningar) i antal och procent. Kolumn tre förtecknar antalet fel, och i de två sista kolumnerna framgår hur felen procentuellt fördelar sig i ordgrupperna och vad som är felprocenten i respektive ordklass. Procentandelen i rutan längst ner till höger visar felfrekvensen i alla sammansatta ord i materialet.

Ordgrupp	Sammansatta ord		Särskrivnings- /bindestrecksfel f	Felens procentuella fördelning %	Felprocent i resp. ordklass %
	f	%			
Substantiv	1360	53 %	87	74 %	6 %
Adjektiv	251	10 %	7	6 %	3 %
Verb	229	9 %	1	1 %	0 %
Adverb	504	20 %	5	4 %	1 %
Prep/pron/ konj	181	7 %	5	4 %	3 %
Prefixord	44	2 %	12	10 %	27 %
Totalt	2569	100 %	117	100 %	5 %

I de undersökta inläggen (400 stycken) skrivs 117 av de 2569 antecknade sammansättningarna felaktigt isär, förses med onödigt bindestreck eller bindestreck hade behövts, vilket ger en felfrekvens på 5 %. Mest fel görs vid sammansättning av substantiv och vid uttryck inledda med prefix, som utgör 74 % respektive 10 % av alla felen.

Fransson (1993: 16) fick i sin studie av 100 elevuppsatser felfrekvensen 12,5 % som han uppfattade som glädjande låg. Särskrivningarna i foruminläggen anser jag också vara överraskande få (felfrekvensen 5 %). I sin avhandling samlade Hallencreutz (2003) inte in alla möjligheter till särskrivning, utan specialgranskade endast en liten del av uppsatserna i vilka hon samlade in alla möjligheter för särskrivning. Från alla uppsatserna antecknade hon endast de observerade felen, och därför går det inte att säga vad hon hade som genomsnittlig felfrekvens. Däremot hade hon också kategoriserat de insamlade sammansättningar på ett ungefär liknande sätt som jag i denna studie. Därmed hänvisar jag till hennes resultat vad gäller felens procentuella fördelning mellan ordkategorierna.

Som framgår av tabell 1 utgörs ungefär hälften (53 %) av de sammansatta orden i inläggen av substantiv och sådana sammansättningar handlar också den största delen av alla felen (74 %). Man skulle alltså ha kunnat förvänta sig att cirka 50 % av felen skulle handla om substantiv, men det är i stället betydligt större andel av felen som är

substantiviska. Detta motsvarar Hallencreutz (2003) resultat. I hennes studie representerar substantiv också en större andel särskrivnings- och bindestrecksfel än väntat.

Som tabellen också avslöjar är substantiv den ordklass där sammansättningsfelen är näst vanligast. Särskrivningsprocenten i denna ordgrupp är 6.

Felexempel: *polis radion; rygg ont; vete kudde*

Det måste påpekas att nästan hälften (45 %) av felskrivningarna i den här gruppen utgörs av den felaktiga användningen eller avsaknaden av bindestreck. Exempelvis försummar skribenten att använda bindestreck vid sammansättningar där förledet utgörs av ett räkneord eller en förkortning. Användningen av bindestreck diskuteras utförligare längre ner i avsnitt 6.3.

Felexempel: *16 åring; PMS besvär*

Den näst största ordgruppen i materialet utgörs av adverb (20 % av alla sammansatta ord), men endast 5 % av alla fel finns i denna grupp. Felens procentuella fördelning är alltså betydligt lägre än vad man kunnat förvänta sig. I mitt material blir endast 1 % av de antecknade adverbiella sammansättningarna felaktigt särskrivna. Resultatet går i hand i hand med Franssons (1993: 16) resultat. Han besannade sin hypotes om att adverb har en lägre särskrivningsprocent än övriga ordklasser. I hans studie fick adverb särskrivningsprocenten 8,7 % och för övriga blev det 15,3 %. I denna studie är de motsvarande siffrorna 1 % och 6 %.

Felexempel: *mesta dels; där efter*

Sammansatta adjektiv, particip och verb är ordgrupper som inte direkt verkar fresta till särskrivning. Detta motsvarar Hallencreutz (2003: 25) resultat, för hon kom också fram till att varken sammansatta adjektiv, particip eller verb sällan förorsakar några fel.

Alla felskrivna adjektivsammansättningar har en siffra som förled. Detta innebär alltså att ett bindestreck borde ha använts. Mer om användning av bindestreck diskuteras i avsnitt 6.3.

Felexempel: *22 årig; 3åriga, halv sov*

Sammansättningarna i gruppen preposition/pronomen/konjunktion skrivs felaktigt isär eller förses med bindestreck ungefär lika ofta som möjligheterna medger. Detta liknar också Hallencreutz (2003: 26) resultat. Hon hade dock slagit samman denna grupp med adverb. Den förväntade felfördelningen såväl i min som i hennes studie är 7 % och denna grupp utgör 4 % av de insamlade felskrivningarna.

Felexempel: *det samma; i från*

Som tidigare forskning redan bevisat, särskrivs ord med prefixet *jätte-* ofta. I Hallencreutz (2003: 26) studie särskrevs nästan hälften av sådana sammansättningar. I mitt material särskrivs eller förses med onödigt bindestreck 27 % av fallen. Sammanlagt utgörs 10 % av alla fel av felaktigt skrivna uttryck med förstärkningsprefix även om dessa utgör bara 2 % av de alla möjligheterna till särskrivning. Felen är alltså vanligare än förväntat.

Felexempel: *jätte illa; jätte ledsen; skit farligt; mega-illa*

6.2 Sammansatta substantiv

Den största ordklassen i materialet, dvs. substantiv, har jag delat in i undergrupper och använt förledens ordklass som indelningsgrund. Genom att göra detta kan jag belägga hur förledets ordklass påverkar särskrivning. Resultatet redovisas i tabell 2.

Tabell 2 Substantivsammanställningarna. Första kolumnen förtecknar hur sammansättningarna är kategoriserade. Kolumn två anger antalet och andelen sammansatta ord och kolumn tre förtecknar antalet antecknade fel. I sista kolumnerna framgår hur felen procentuellt fördelar sig och vad som är felprocenten i respektive substantivgrupp.

Substantiv	Sammansatta ord		Särskrivnings- /bindestrecksfel	Felens procentuella fördelning	Felprocent i resp. substantivgrupp
	f	%			
Subst. förled	877	64 %	56	64 %	6 %
Adj./verbalt förled	122	9 %	2	2 %	2 %
Partikelförled	274	20 %	3	3 %	1 %
Namn- /förkortning- /sifferförled	87	6 %	26	30 %	30 %
Totalt	1360	100 %	87	100 %	6 %

Man kan utläsa ur tabellen att mer än hälften (64 %) av de substantiviska sammansättningarna har substantiv som förled. De observerade felen fördelar sig på ett mycket förväntat sätt: 64 % av alla felen handlar om sammansättningar med substantiv som förled. Hallencreutz (2003: 27) fick i sin tur ett resultat att felskrivningar vid substantivsammanställningar med substantiviskt förled var vanligare än förväntat.

I mitt material har jag antecknat 56 felskrivningar i denna grupp, vilket innebär att substantivsammanställningar med ett substantiviskt förled särbehandlas i 6 % av fallen. Detta är oftare än vid adjektiviska/verbala förled eller vid partikelförled. Fransson (1993: 16) kom också fram till att substantiv som förled oftare än de övriga ordklasserna som förled frestar till särbehandling. I hans studie var skillnaden mellan ordklasserna dock betydligt större. Särskrivningsprocenten för sammansättningar med substantivförled var drygt 20, medan övriga ordklasserna fick felfrekvensen på ca 9 %.

Felexempel: *rygg ont; huligan ligor; öl-butiker*

Substantiviska sammansättningar med adjektiv, verb eller partikel som förled verkar inte vara någon större hot mot sammanskrivning. Som det framgår i tabell 2 är felaktigheter i dessa ordgrupper underrepresenterade. Ett liknande resultat fick också Hallencreutz (2003: 37) och enligt henne främjar speciellt verbförled sammanskrivning. Ett av de antecknade felen i denna studie gäller en sammansättning med ett engelskt ord "light" som förled, och i engelskan skrivs uttrycket oftast isär vilket kanske påverkat skrivformen i denna halvsvenska sammansättning *light läsk*.

Felexempel: *dyk-väg, light läsk; på hopp; för hand*

En motsatt tendens uppvisar sammansättningar med namn, förkortning eller siffra som förled. Sammansättningarna utgör endast 6 % av alla sammansatta substantiv, medan 30 % av de observerade felen finns i denna grupp. Därmed är felskrivning mycket vanligare än väntat.

Nästan var tredje (30 %) av dessa sammansättningar skrivs fel. Om förledet är ett egennamn och skribenten har använt bindestreck i sammansättningen har jag dock inte klassat den som en felskrivning. Bindestreck kan vara insatt för att underlätta läsningen speciellt vid en ny eller tillfällig sammansättning (t.ex. *shotokan-turnering*). Jag kan ändå hålla med Hallencreutz (2003: 27) om att namnförlederna ofta följs av ett spatium.

Felaktigheter i sammansättningarna med siffra eller förkortning som förled handlar däremot till största delen om avsaknaden av bindestreck. Vissa av sådana sammansättningar skrivs till och med samman i stället för den korrekta formen med bindestreck (t.ex. *dvdsamlingen*).

Felexempel: *Apple datorer; SMS lån; 16 åring; 90talet*

6.3 Bindestrecksfel i materialet

Enligt standardsvenskans regler (se 3.1) måste förledet och efterledet skiljas med ett bindestreck om sammansättningsledet utgörs av till exempel en bokstav, en förkortning eller ett sifferuttryck. Ovan har dessa sammansättningar räknats med i respektive ordklass, men en stor del av sådana sammansättningar är utsatta för felskrivning. Därför redovisar jag feluppdelningen också i en egen tabell för att kunna ge en bättre bild av dessa fel.

Om bindestreck har använts att skilja namnförled från efterled i en sammansättning som redan är så pass vanlig i svenskan att skiljetecknet egentligen är onödigt, har jag ändå inte kategoriserat det som fel, utan som en konstruktion där bindestrecket behövs. Skribentens avsikt har nog varit att göra sammansättningen tydligare genom att skilja orden med ett bindestreck (t.ex. *Disney-tecknader*). I tabell 3 redovisar jag endast de

ordgrupper inom vilka det finns minst en sammansättning där bindestreck borde ha använts. De substantiviska sammansättningarna redogörs dessutom i två grupper: först substantiv som för- och efterled och sedan substantiviska sammansättningar med namn/siffra/förkortning som förled.

Tabell 3. Användning av bindestreck. Första kolumnen anger i vilka ordgrupper det finns konstruktioner där bindestreck borde användas. Kolumn två förtecknar antecknade sammansatta ord i antal och procent. De två sista kolumnerna anger hur många av dessa sammansättningar skrevs felaktigt utan bindestreck i antal och procent.

Ordgrupp	Sammansättningar där bindestreck behövs		Bindestreck saknas f	Felprocent %
	f	%		
Subst. FL + Subst. EF	16	17 %	7	44 %
Namn/siffra/förkortning FL + subst. EF	63	68 %	23	37 %
Adjektiv	12	13 %	7	58 %
Adverb	1	1 %	1	100 %
Totalt	92	100 %	38	41 %

Sammanlagt finns det 92 konstruktioner i materialet där bindestreck bör användas för att skilja förledet från efterledet. Bindestrecket har felaktigt försumrats i 38 av dessa konstruktioner vilket ger felfrekvensen på 41 %. Härnäst presenterar jag felfördelningen närmare.

Substantiviska sammansättningar med substantiv både som efterled och som förled där bindestreck borde ha använts handlar alla om konstruktioner där bindestreck ska användas vid underförstådda orddelar. Med detta menas sammansättningar där bindestreck används för att markera att ett sammansättningsled är utelämnat, t.ex. *bil- och cykelverkstad* (Svenska skrivregler 2008: 206). I materialet skrivs sammanlagt 44 % av sådana konstruktioner utan bindestreck eller med ett felaktigt placerat bindestreck. Den här felprocenten anser jag vara tämligen hög. Att sätta ut bindestreck korrekt i dessa konstruktioner verkar alltså vara svårt. Ingen av elevspråkforskarna har tagit ställning till skrivformen av sådana konstruktioner, men uttrycken är kanske inte speciellt vanliga i skoluppsatser.

Felexempel: *Hel eller halvkroppsmassage; utbildnings, certifikat, licenshysterin*

När förled i substantiviska sammansättningar är namn, siffra eller förkortning skrivs 37 % av konstruktionerna fel. Vid flera av de antecknade sammansättningarna bör ett bindestreck användas för att binda ihop leden, men bindestrecket alltså saknas. Den här procentandelen finner jag också hög, men resultatet kan jag inte heller jämföra med tidigare forskning.

Felexempel: *tv stjärnas; dvdsamlingen; 22 åringen*

Bindestrecksfelen i de adjektiviska konstruktionerna handlar alla om utelämnandet av bindestreck mellan sifferförled och *-årig* som efterled. Sammanlagt finns det sju konstruktioner utan bindestreck, men det måste påpekas att tre av dem finns i ett inlägg, dvs. tre av felen är skrivna av en och samma skribent. Felprocenten i denna ordgrupp blir 58, vilket också tyder på att reglerna för användning av bindestreck inte verkar vara helt klara för inläggsskribenterna.

Felexempel: *22årig; 7 åriga*

Det kan sammanfattningsvis konstateras att inläggsskribenterna ofta försummar bindestrecket i sammansättningar där ordledet är en siffra och detta gäller i alla ordklasser. Till och med 38 % av sammansättningarna med siffra som förled skrivs felaktigt utan något bindestreck.

För övrigt finns det i materialet elva stycken konstruktioner där bindestreck har använts i onödan. Som nämndes har användningen av bindestreck i sammansättningarna där sammansättningsledet är ett egennamn inte klassats som fel. I sådana fall kan bindestrecket ha använts för tydlighetens skull för att skilja leden i en ovanlig sammansättning. Om sammansättningen däremot klart borde vara sammanskriven utan något bindestreck har den antecknats som fel. Nio av dessa felaktigheter finns i substantiviska sammansättningar (t.ex. *illamående-veckorna, öl-butiker*) och två i prefixuttryck (t.ex. *mega-illa*).

Sammanlagt har bindestreck använts fel eller felaktigt försummat att användas i 49 konstruktioner. Antalet alla sorters särskrivningsfel i diskussionsinläggen är tillsammans 117 och därigenom utgör den felaktiga bindestrecksanvändningen 42 % av alla felskrivningarna.

6.4 Påverkan från engelskan

Som nämndes (se 3.4.1) är en vanlig förklaring till särskrivning påverkan från det engelska språket som har något annorlunda regler för sammanskrivning än vad svensk norm säger. Men om kunskaperna i engelska kan få skribenterna att skriva isär sina svenska sammansättningar är något som forskarna är lite oeniga om.

I de undersökta inläggen förekommer tydligt engelskinfluerade sammansättningar och dessa har jag fört upp i en översikt (bilaga 2). Sammansättningarna handlar exempelvis om ord där det ena sammansättningsledet har en engelsk skrivform (t.ex. *babyfirmor*) eller om engelska uttryck fullt ut (t.ex. *takeoff*). Jag har också antecknat sammansättningar med *webb-* som förled vilket Karlsson (1997: 179) på nittioalet tog upp som ett led som orsakar onödiga särskrivningar. Många av de antecknade sammansättningarna kan skrivas isär i engelskan, men i de undersökta inläggen skrivs största delen av sådana sammansatta ord enligt svensk norm dvs. samman (t.ex. *webdesign*). Några av dessa sammansättningar skriver inläggskribenterna dock enligt engelska normen och då har de blivit klassade som fel (t.ex. *live band*; *sit-ups*). Dock har sammansättningen *google maps* inte antecknats som fel: Google skriver ju själv detta isär.

I stort sett är dessa sammansättningar inte mer utsatta för särskrivning än övriga. Felprocenten blir nämligen 8 och detta är inte anmärkningsvärt högre än den genomsnittliga felfrekvensen för hela materialet (5 %). Därför kan jag inte skriva under påståendet om engelskans inverkan på särskrivning.

6.5 Övriga iakttagelser

I de undersökta inläggen förekommer ett visst antal oväntade och kreativa sammanskrivningar. Webbskribenterna gör exempelvis flerordsfraser till sammansättningar och några av sådana skrivningar har jag antecknat.

En vanlig sammanskrivning i materialet är uttrycket *tillslut*. Denna sammanskrivning kan man åtminstone inte ännu finna i SAOL (2006), men Hallencreutz (2003: 34) fann

konstruktionen i studentuppsatserna redan från slutet av åttiotalet, och då var den sammanskrivna formen vanligare än den korrekta särskrivna. För övrigt tenderar inläggskribenterna att skriva samman konstruktionerna *någonslags och någotvis*. Dessutom kan man finna ett antal sammanskrivna *iallafall* och *såkallade* samt *imorse*. Övriga exempel på kreativa sammanskrivningar i materialet är *treveckorssemester* och *varannanveckaförälder*.

Förklaring till dessa sammanskrivningar skulle man kunna tänka sig vara att det finns begränsning på teckenantalet i vissa datormedierade kommunikationsplattformar. Exempelvis ryms det i ett SMS endast 160 tecken. Då vill man få i ett meddelande så mycket information som möjligt och genom att skriva ihop sådana uttryck sparar man plats. I sitt webbdiskussionsinlägg fortsätter skribenten sedan följa samma skrivstil som han eller hon tillägnat sig i kommunikationen i övriga datormedier.

7 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Genom att anteckna och kategorisera sammansättningar i två olika svenska webbdiskussionsforum har jag velat finna svar på följande forskningsfrågor:

1. I vilken utsträckning särskrivs sammansättningar i svenska diskussionsgrupper?
2. Påverkar sammansättningens ordklass särskrivning?
3. Har förledens ordklass någon inverkan på särskrivning?
4. Skrivs engelskinfluerade sammansättningar isär i större utsträckning än svenska?

Sammanlagt finns det 117 sammansättningar som blivit felaktigt särbehandlade i de undersökta 400 diskussionsinläggen. Detta innebär att endast 5 % av de antecknade sammansättningarna skrivs fel. Felen handlar om sammansatta ord där skribenten satt ut ett onödigt mellanrum eller använt bindestreck felaktigt.

Att särskrivningar skulle vara mycket vanliga bekräftas inte av min studie. Felaktigheterna i de undersökta inläggen är ändå ganska få och särskrivningsprocenten därmed glädjande låg. Även om det är andra råd och förutsättningar som gäller i den datorförmedlade kommunikationen, är sammanskrivningsreglerna fortfarande giltiga. Detta verkar också internetskribenterna i stort sett hålla med om. Nedan svarar jag kortfattat på de övriga forskningsproblemen.

7.1 Sammansättningens ordklass

Av de alla insamlade sammansättningarna utgör substantiviska sammansatta ord drygt hälften. Det är dock över 70 % av de observerade felen som handlar om sammansättningar med substantiv som efterled, och därmed är substantiv en ordgrupp som särbehandlas i större utsträckning än vad fördelningen av felmöjligheterna tyder. Inom gruppen sammansatta substantiv särskrivs 6 % av fallen och detta innebär att substantiviska sammansättningar särskrivs i större utsträckning än andra ordklasser. En sammansättningskategori som dock visar en ännu högre särskrivningsprocent är uttryck inledda med prefixer. Mer än vart fjärde (27 %) prefixförstärkt uttryck blir felaktigt särskrivet. Den här gruppen uppvisar också en högre andel fel skrivningar än väntat. De

utgör endast 2 % av möjligheterna till särskrivning, men 10 % av de observerade felen handlar om sådana sammansättningar.

Adverbsammansättningarna uppvisar däremot en motsatt tendens: de särskrivs mycket mer sällan än vad möjligheterna säger. Endast 4 % av de observerade felen är adverb även om till och med 20 % av de insamlade sammansättningarna utgörs av sammansatta adverb. Varken ordgrupperna sammansatta prepositioner/konjunktioner/pronomen, verb eller adjektiv visar heller tendenser att bli särskrivna. I alla övriga ordgrupperna är felprocenten alltså lägre än i substantivgruppen och prefixorden. Sammansättningens ordklass verkar alltså ha en effekt på särskrivning.

7.2 Förledens ordklass

De substantiviska sammansättningarna i diskussionsinläggen har kategoriserats i undergrupper efter förledens ordklass. Genom denna kategorisering vill jag svara på frågan om förledets ordklass kan tänkas ha någon inverkan på särskrivning.

Partikel, verb och adjektiv som förled i en substantivisk sammansättning verkar vara faktorer som tydligt bidrar till sammanhållning. Exempelvis handlar endast tre procent av de observerade felen om partikelinledda substantiv även om dessa utgör 20 % av de alla insamlade. Att speciellt de partikelinledda sammansättningarna inte är något större hot för särskrivning motsvarar också resultaten i tidigare forskning (Hallencrutz 2003: 37).

Däremot ger substantiviska förled en något högre särskrivningsprocent än de övriga ordklasserna. Sammanlagt särskrivs 6 % av substantivsammansättningar med substantiv som förled. Substantivinledda sammansättningar är den största förledsgruppen (64 % av de antecknade), och 64 % av de observerade felen finns i denna grupp. Substantiv som förled verkar alltså ändå inte fresta till särskrivning mer än väntat. Däremot särskrivs sammansättningar som inleds med namn, förkortning eller sifferuttryck i mycket större utsträckning än väntat. Bara 7 % av de alla substantiviska sammansättningarna har ett sådant förled, men 30 % av substantivfelen finns i denna kategori. Uttryck med namn,

förkortning eller siffra som förled främjar tydligt uppdelning av orden och till och med 30 % av de antecknade sammansättningarna skrivs fel.

Den här undersökningen ger alltså ett något från tidigare forskning avvikande resultat vad gäller frågan om förledets ordklass och dess påverkan på särskrivning. Forskarna har konstaterat att substantiviska förled tenderar att utlösa särskrivning, men forumskribenterna särskriver substantivinledda sammansättningar precis i den utsträckning som felmöjligheterna säger. Särskrivningsprocenten för substantiviska förled är dock högre än för partikelförled och för adjektiviska eller verbala förled, men särskrivningarna är inte lika vanliga som man enligt tidigare forskning kunde förvänta sig.

Att sammansättningarna med namn, förkortning eller siffra som förled särskrivs i en så stor utsträckning i diskussionsinläggen är någonting som de nämnda elevspråkforskarna inte tagit upp (se t.ex. Hallencreutz 2003 eller Fransson 1993). Namnförled särskrivs oftare än väntat också i Hallencreutz (2003: 27) studie, men förkortningar och siffror som förled har forskaren inte antecknat som en egen kategori. Det måste påpekas att felen i sammansättningar med namn/förkortning/siffra som förled alltså handlar om den felaktiga användningen, i största delen utelämnandet, av bindestreck.

Över huvud taget utgör felaktig bindestrecksanvändning cirka 40 % av de alla antecknade felskrivningarna i materialet. Då kan man säga att en stor del av felen i diskussionsinläggen i själva verket hellre gäller utelämnandet av bindestreck än den felaktiga orduppdelningen med ett mellanrum.

7.3 Engelska sammansättningar

I det undersökta materialet kan jag inte se något större samband mellan engelska sammansättningar och särskrivning. Största delen av de sammansatta orden med minst ett engelskt ordled skrivs helt enligt svenska skrivregler, det vill säga ihop (t.ex. *alienwarefare*). Jag har inte heller antecknat en enda särskrivna *webb sida*, vilket Karlsson (1997: 179) tar upp som en möjlig särskrivning, eller observerat något större antal särskrivningar vid sammansättningar som direkt översatts från engelskan.

Exempelvis har inte en enda gång sammansättningen *hemsida* blivit särskriven, vilket (Domeij 2003: 71) tagit upp som en eventuell särskrivning.

I stort sett verkar det vara tvärtom: engelska sammansatta ord, som alltså i engelskan ofta uppdelas, skriver inläggskribenterna ihop (t.ex. *streetfight*). Därmed kan jag hålla med om de forskare som förhåller sig tveksamt till engelskans roll för särskrivning (t.ex. Hallencreutz 2003: 44 och Mellin 2001: 38).

7.4 Övriga resultat

I det undersökta materialet handlar felet egentligen inte bara om onödiga mellanrum utan en stor del av felaktigheterna gäller användning av bindestreck och närmare sagt att bindestrecket inte använts för att binda ihop ordleden. Att bindestreck i onödan används i sammansättningar har påpekats (bl.a. Eklund 1986; Hallencreutz 2003; Karlsson 1997), men att man felaktigt försummar att använda det i en så stor utsträckning som denna undersökning tyder på har forskarna inte tagit upp. I den här studien utgör felaktigheterna i bindestrecksanvändningen till och med drygt 40 procent av de observerade felkrivningarna.

Jag finner den genomsnittliga felfrekvensen i denna studie glädjande låg. Det är nämligen endast fem procent av de antecknade sammansättningarna som blir felaktigt särskriva. Därmed verkar det som om skribenterna på internetforumen ändå i stort sett kan undvika att sätta ut ett felaktigt mellanrum i sina sammansättningar, men samtidigt verkar skrivreglerna vad gäller användning av bindestreck inte vara helt glasklara.

Det som måste framhåvas är att jag ofta kunnat observera fler än bara ett särkrivningsfel i de analyserade inläggen. Skribenterna har alltså varit ganska konsekventa att särskriva sammansättningar. Med detta menar jag att skribenten ofta har gjort fler än bara ett fel i sitt inlägg, och detta innebär att det egentligen är överraskande få skribenter som gör felkrivningar.

Materialet har jag samlat in från två skilda diskussionsforum. På det ena är det tydligt fler kvinnor som tar del i diskussionen och på det andra män. På det kvinnligare forumet

FamiljeLiv är användningen av uttryck som förstärks med prefix, (t.ex. *jättetrevlig*) vanligare än på det manligare, eller åtminstone mer könsneutrala, forumet Flashback. Även om materialet i denna studie är litet, tyder resultaten på att särskrivning av prefixuttryck i de kvinnliga diskussionerna också är vanligare än i inläggen insamlade från forumet Flashback.

8 AVSLUTNING

I den här studien har skriftspråkligheten i en datorförmedlad kommunikationsplattform undersökts. Fokuset har legat på skrivformen av sammansatta ord i svenska diskussionsgrupper. Kommunikationen i datormedierna betraktas ofta som en variant av skriftlig kommunikation där man kan lösgöra sig från skriftspråkets traditionella former. Kommunikationsmöjligheterna och -förutsättningarna i datorförmedlad kommunikation skiljer sig från de tidigare skriftliga omgivningarna. Det breda och omväxlande datamediet innehåller alltså flera nya och kreativa sätt framföra sig skriftligt. Samtidigt har mediet och dess egenskaper påpekats att bara vara en påverkande faktor på språkets utformning. Det är exempelvis deltagarens egenskaper och syften som spelar en roll.

Vad gäller skrivformen av sammansatta ord verkar reglerna vara entydiga. Om två eller flera stammar tillsammans utgör ett begrepp som uttalas med en så kallad sammansättningsaccent ska uttrycket skrivas ihop. Det har ändå framförts att särskrivning av sammansättningar är ett skrivfel som man ofta stöter ihop. Syftet i denna undersökning har varit att utreda på vilket sätt deltagarna i en form datorförmedlad kommunikation, i diskussionsgrupper, har förfogat svenska sammansättningsreglerna.

I stort sett tyder resultaten på att deltagarna diskussionsforumen formulerar sina inlägg noggrant vad gäller sammansättning av ord. Av de antecknade 2569 sammansättningarna skrivs felaktigt 117 stycken och detta innebär att bara fem procent av de sammansatta orden blir felskrivna. Det måste påpekas att en stor del av felskrivningarna handlar om användning av bindestreck. Jämfört med det som forskarna tidigare kommit fram till tyder resultaten i min undersökning på att i stället för att endast koncentrera sig på substantiviska sammansättningsled och hur dessa påverkar särskrivning, bör felaktigheterna vid användning av bindestreck också iakttas.

Genom att jag nästan dagligen tar del av finska internetdiskussioner har jag lagt märke till att särskrivning av sammansättningar också sker i finskspråkiga diskussionsinlägg. Om skrivfelen är vanligare på finska forum än på svenska kan jag dock inte ta någon ställning till. Det verkar som om särskrivning i finskspråkig datorförmedlad

kommunikation också är ett relativt outforskat tema. Jag kan bara uttrycka mina gissningar som jag grundar på mina egna iakttagelser. Genom att noggrant studera ett visst antal svenska inlägg och under min fritid läst liknande finska inlägg anser jag att finska diskussioner präglas av fler särskrivna sammansättningar. Dessutom vågar jag påstå att felaktigheterna i användning av bindestreck gäller även finska sammansättningar. Ett intressant förslag för vidareforskning skulle kunna vara att jämföra finska och sverigesvenska datormedierade kommunikationsplattformar och särskrivning i dem, och även lägga till ett finlandsvenskt perspektiv och studera om det finns några grundläggande skillnader i dessa skrivningar.

Den här studiens avsikt har inte varit att belysa eventuella skillnader i särskrivning mellan de undersökta forumen. Med detta menar jag om skribenternas kön kan tänkas påverka skrivformen av sammansatta ord. Även om diskussionen på det ena forumet tydligt präglas av kvinnliga samtalsämnen och på det andra är diskussionen manligare, har jag inte haft avsikt att jämföra inläggen med varandra. Här finns också ett förslag för vidareforskning. Genom metoden i denna studie kan man dock inte vara hundra procentigt säker på skribenternas kön. För att kunna dra pålitliga slutsatser om särskrivningar skiljer sig mellan könen, borde man studera noggrannare inläggsskribenternas bakgrund med hjälp av t.ex. hans/hennes användarnamn och inläggsinnehållet.

Det undersökta materialet i denna studie är relativt litet, men den ger i alla fall en bild av särskrivningsmönstret i en typ av datorförmedlad kommunikation, dvs. svenska diskussionsgrupper. Utgående från resultatet i denna undersökning anser jag att särskrivningar inte är störande vanliga utan skribenterna i stort sett är medvetna om de svenska sammansättningsreglerna.

LITTERATUR

- Ahti, J. 2006. Finns det en virtuell gemenskap i ett finlandssvenskt chattrum. I: Muittari, V. & Rahkonen, M. (red.): *Svenskan i Finland* 9, 27-36.
- Ahti, J. 2007. Mena du att jag sku hålla käft?? Om konflikter i en virtuell gemenskap. I: Engdahl, E. & Londen A-M. (red.): *Interaktion och kontext: nio studier av svenska samtal*. Lund: Studentlitteratur, 273-301.
- Alexa 2012. *Top sites in Sweden*. <http://www.alexa.com/topsites/countries:0/SE>. (Hämtad: 1.3.2012).
- Ask, S. 1996. Sär skrivning – ett språkligt eksem. I: *Svenskläraren* 1/1996, 26-27.
- Barometern. 3.10.2012. *Särskrivning väcker språkstrid på Stagg*, 9.
- Baron, N.S. 2008. *Always on: Language in an online and mobile world*. New York: Oxford University Press.
- Baron, N.S. 1984. Computer Mediated Communication as a Force in Language Change. *Visible Language* 18 (2), 188-141.
- Bellander, T. 2007. Minskade skillnader i unga kvinnors och unga mäns kommunikation via datorbaserade medier. I: Gunnarsson, B-L., Entzenberg, S. & Ohlsson, M. (red.): *Språk och kön i nutida och historiskt perspektiv. Studier presenterade vid den sjätte nordiska konferensen om språk och kön. Uppsala 6–7 oktober 2006*. Uppsala: Uppsala universitet, 301-310.
- Bellander, T. 2010. *Ungdomars dagliga interaktion: en språkvetenskaplig studie av sex gymnasieungdomars bruk av tal, skrift och interaktionsmedier*. Doktorsavhandling. Uppsala: Uppsala universitet. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-132896>
- Boyd, D. & Ellison, N. 2007. Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication* 13 (1), 210–230.
- Braa, K., Sørensen, C. & Dahlbom B. 2000. Changes: from big calculator to global network. I: Braa, K., Sørensen, C. & Dahlbom, B. (red.): *Planet Internet*. Lund: Studentlitteratur.
- Bruce, G.2010. *Vår fonetiska geografi. Om svenskans accenter, melodi och uttal*. 1. Uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Buskqvist, U. 2009. Interaktivitet. I: Berglez, P. & Olausson, U. (red.): *Mediesamhället centrala begrepp*. Lund: Studentlitteratur, 157-176.

- Christoph, C. 2007. *Särskrivning: En studie som belyser elevtexter från år nio med fokus på betyg och förekomsten av särskrivning*. Examensarbete. Växjö: Växjö universitet.
- Collin, L. 2005. *Variation i webbdiskussion: en fallstudie av kontext, funktion och form i diskussionsforum om diabetes*. Doktorsavhandling. Åbo: Åbo Akademi. <https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/4113/TMP.objres.30.pdf?sequence=1>
- Collot, M. & Belmore, N. 1996. Electronic language: a new variety of English. I: Herring, S. (red.): *Computer-mediated communication: Linguistic, Social and Cross-Cultural Perspectives*. Amsterdam: Benjamin, 14-28.
- Crystal, D. 2001. *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dagens Nyheter. 25.5.2010. *Särskrivet retar språkvetare*. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/sarskrivet-retar-sprakvetare>. (Hämtad: 28.9.2011).
- Domeij, R. 1997. Datorn och språkriktigheten. I: O. Josephson (red.): *Svenskan och IT-samhället*. Uppsala: Hallgren & Fallgren, 29-47.
- Domeij, R. 2003. *Datorstödd språkgranskning under skrivprocessen: svensk språkkontroll ur användarperspektiv*. Doktorsavhandling (sammanfattning). Stockholm: Stockholms universitet.
- Du Bartell, D. 1995. Discourse features of computer-mediated communication: 'spoken-like' and 'written-like'. I: Worwik, B., Tanskanen, S-K. & Hiltunen, R. (red.): *Organization in Discourse. Proceedings from the Turku Conference*. Turku: University of Turku, 231-239.
- Eklund, B. 1986. Om särskrivning av sammansatta ord. *Språkvård* 2/86, 22-24.
- Ferrara, K., Brunner, H. & Whitmore, G. 1991. Interactive Written Discourse as an Emergent Register. *Written communication* 8 (1), 8-34.
- Findahl, O. 2010. *Swedish and the Internet 2010*. https://www.iis.se/docs/soi2010_eng_web.pdf. (Hämtad: 20.9.2011).
- Flygh, Z. 2012. *Allergi mot särskrivningar? Reaktionen på och konsekvenser av felaktig särskrivning*. C-uppsats i svenska. Uppsala: Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-175391>. (Hämtad: 29.6.2012).
- Fransson, D. 1993. En brun hårig flicka. *Språkvård* 3/1993, 14-18.
- Garlén, C. 1988. *Svenskans fonologi: [i kontrastiv och typologisk belysning]*. Lund: Studentlitteratur.
- Garme, B. & Strömquist, S. 1992. Typiskt talspråk. I: Strömquist, S. (red.): *Tal och Samtal*. Lund: Studentlitteratur, 195-212.

- Hallencreutz, K. 2001. Skyll på längden, inte på engelskan. *Språkvård* 4/2001, 4-9.
- Hallencreutz, K. 2003. *Särskrivning och andra skrivningar i elevspråk. En studie i mellanstadieelevers uppsatsspråk*. Licentiatavhandling. Uppsala: Uppsala universitet.
- Hansson, C. 2005. *Läseboken*. 1. uppl. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Hashemi, S. S. 2004. När datorn rättar barnen. *Språkvård* 2/2004, 10-15.
- Herring, S. 1996a. *Computer-mediated Communication. Linguistic, Social and Cross-Cultural Perspectives*. Amsterdam: Benjamin.
- Herring, S. 1996b. Linguistic and Critical Analysis of Computer-Mediated Communication: Some Ethical and Scholarly Considerations. *The Information Society: An International Journal* 12:2, 153-168. <http://dx.doi.org/10.1080/911232343> (Hämtad: 3.2.2012).
- Herring, S. 2001. Computer-mediated Discourse. I: Schiffrin, D., Tannen, D. & Hamilton, H.E. (red): *The Handbook of Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell, 612-634.
- Holt, R. 2004. *Dialogue on the Internet: Language, civic identity and computer-mediated communication*. Westport Connecticut: Praege.
- Hård af Segerstad, Y. 2002. *Use and Adaptation of Written Language to the Conditions of Computer-mediated Communication*. Doktorsavhandling. Göteborg: Göteborg University. http://www.ling.gu.se/~ylvah/dokument/ylva_diss.pdf
- Hård af Segerstad, Y. & Hashemi, S.S. 2004. *Att lära skriva sig skriva i IT-samhället. Institutionen för lingvistik, Göteborgs universitet*. <http://www.ling.gu.se/~sylvana/SkrivaIT/Publikationer/SmDI04.pdf> (Hämtad: 25.5.2012).
- Hård af Segerstad, Y. & Hashemi, S.S. 2005. Skrivandet, nya media och skrivstöd hos grundskoleelever. I: *Tidskrift för lärarutbildning och forskning nr 1- 2/2005. Umeå*, 119-134. http://www.use.umu.se/digitalAssets/5/5648_lofu_nr1-2_2005.pdf (Hämtad: 19.8.2012).
- Hård af Segerstad, Y. 2005. Kreativt och välanpassat språkbruk i nya medier. *Språkbruk* 4/2005, 3-8.
- Idberg, A. 2006. *Sär skrivning – sär läsning? En undersökning om vilka konsekvenser särskrivning får för läsaren*. C-uppsats i svenska. Stockholm: Stockholms universitet.
- Johansson, C. 2001. *Särskrivning: en undersökning i åk 5, åk 8 och andra året på gymnasiet*. C-uppsats i svenska. Halmstad: Halmstads universitet.

- Josefsson, G. 2005. *Ord*. Lund: Studentlitteratur.
- Josephson, O. 2004. *Ju: ifrågasatta självklarheter om svenskan, engelskan och alla andra språk i Sverige*. Stockholm: Norstedts ordbok.
- Josephson, O. 1997. *Svenskan i IT-samhället*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Karlgren, H. 1997. Språkvård och språkstyrning med framtida teknik. I: Josephson, O. (red.): *Svenskan i IT-samhället*. Uppsala: Hallgren och Fallgren, 183-202.
- Karlsson, A-M. 1997. Kallpratere på nätet. Om chattares kommunikative kompetens och samtalsstil. I: Josephson, O. (red.): *Svenskan i IT-samhället*. Uppsala: Hallgren och Fallgren, 138-163.
- Karlsson, O. 1997. Web site, sajt eller webbplats? Att skapa svenska datatermer. I: Josephson, O. (red): *Svenskan i IT-samhället*. Uppsala: Hallgren & Fallgren, 167-182.
- Karlsson, L. 2007. *På spaning efter det svenska språket på Internet – en undersökning av chattar och diskussionsforum*. C-uppsats. Lund: Lunds universitet.
- Kiesler, S., Siegel, J. & McGuire, T.W. 1984. Social Psychological Aspects of Computer-Mediated Communication. *American Psychologist*, 39, 1123-1134.
- Kotsinas, U-B. 2003. *En bok om slang, typ*. Stockholm: Norstedts ordbok
- Laurén, L. 2003. Särskrivna ord – ett otyg som tål att skrattas åt. TCO-tidningen nr 11, 8- 9.
- Liljestrand, B. 1993. *Så bildas orden: handbok i ordbildning*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Lindström, F. 2000. Världens dåligaste språk: tankar om språket och människan idag. Stockholm: Bonnier.
- Nationalencyklopedin. 2012. *Deskriptiv grammatik*. <http://www.ne.se/lang/deskriptiv-grammatik>. (Hämtad: 19.9.2012).
- Malmgren, S-G. 1994. *Svensk lexikologi: ord, ordbildning, ordböcker och orddatabaser*. Lund: Studentlitteratur.
- Melin, L. 2001. Binär språkvård. *Språkvård* 1/2001, 35-40.
- Mobärg, M. 1997. Om särskrivning, engelska och gestalttext. *Språkvård* 1/1997, 20-26.
- Mobärg, M. 1998. Om gestalttext. *Språkvård* 1/1998, 10-14.
- Möller, L. 1996. För man röka om det står ”Rök fritt!”? *Språkvård* 3/1996. 26-30.

- Mäkinen, A. 2002. *Mellan tal och skrift*. Pro gradu-avhandling. Jyväskylä: Institutionen för språk, svenska språket vid Jyväskylä universitet.
- Rheingold, H. 1993. *The virtual community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Severinson Eklundh, K. 1986. *Dialogue Processes in computer Mediated Communication. A study of letters in the COM system*. Doktorsavhandling. Linköping: Linköpings universitet.
- Severinson Eklundh, K. 1997. Samtalsmönster i elektroniska nätverk. I: Josephson, O. (red.): *Svenskan i IT-samhället*. Uppsala: Hallgren och Fallgren, 119-137.
- Språkriktighetsboken utarbetad av Svenska språknämnden*. 2005. 1. Uppl. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Statistiska centralbyrån. 2010 *Privatpersoners användning av datorer och Internet 2010*.
http://www.scb.se/statistik/publikationer/LE0108_2010A01_BR_IT01BR1101.pdf (Hämtad: 30.9.2011).
- Statistiska centralbyrån. 2011 *Privatpersoners användning av datorer och internet 2011*.
http://www.scb.se/statistik/publikationer/LE0108_2011A02_BR_IT01BR1201.pdf (Hämtad: 20.8.2012).
- Sveningsson, M. 2001. *Creating a Sense of Community. Experiences from a Swedish Web Chat*. Doktorsavhandling. Linköping: Linköpings universitet.
- Sveningsson, M. et al. 2003. *Att fånga nätet. Kvalitativa metoder för Internetforskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*. 2006. 13. uppl. Stockholm: Svenska akademien: Norstedts akademiska förlag.
- Svenska Dagbladet. 9.12.2001. *Själv säker sårskrivning – vila under armarna mot bordet*, 55.
- Svenska datatermgruppen. 2011. *Community*.
http://www.datatermgruppen.se/index.php?option=com_content&view=article&id=89&Itemid=91&obj=f101&uttr=community. (Hämtad: 29.11.2011).
- Svenska datatermgruppen. 2012. *Ordlista*.
<http://www.datatermgruppen.se/ordlista.html>. (Hämtad: 20.5.2012).
- Svenska skrivregler utgivna av Svenska språknämnden*. 2000. Andra upplagan. Stockholm: Liber.
- Svenska skrivregler utgivna av Svenska språkrådet*. 2008. Tredje upplagan. Stockholm: Liber.

- Svensson, J. 1989. Språkbruk och språkvård i informationssamhället. *Språkvård* 1/1989, 11-15.
- Thorell, O. 1981. *Svensk ordbildningslära*. Stockholm: Nordstedt.
- Virtanen, L. 2006. *Språk och kommunikation i tre svenska chattrum*. Pro gradu-avhandling. Jyväskylä: Jyväskylä universitetet, institutionen för språk.
- Vetenskapsrådet. 2002. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.
http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf (Hämtad: 7.2.2012).
- Öhrman, L. (1998). *Felaktigt skrivna sammansättningar*. C-uppsats. Stockholm: Stockholms universitet, institutionen för lingvistik.
- Östergren, G. & Bouvin, L. 2005. *Klara färdiga läs: [nybörjarläsebok för invandrarbarn]. [Läsebok]*. 3. omarb. uppl. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

BILAGOR

Bilaga 1 Särskrivningar och bindestrecksfel i diskussionsinläggen

Substantiviskt förled +

substantiviskt efterled

1. arab-land	20. juli bebisar	39. shotokan karate utövare
2. backpacking-kamera	21. Juli månad	40. sit-ups
3. basilika pesto	22. kampsports utövare	41. slag ljudet
4. euro området	23. karate killen	42. Smash/slag ljudet
5. ex sambo	24. Karate mästare	43. sommar-fritids
6. Feta ost biffar	25. karate mästaren	44. sommar-restaurang
7. frisör salong	26. kyckling filé	45. spårnings hårdvara
8. gröt halsar	27. live band	46. standard/kit-zoomar
9. gym/gymnastik hall	28. måndags kväll	47. Söndags kväll
10. Hel eller halvkroppsmassage	29. nerv centraler	48. utbildnings, certifikat, licens- hysterin
11. huligan ligor	30. pasta rätter	49. vete kudde
12. hypertrofi delen	31. Pasta sallad	50. villa område
13. illamående attack	32. Pesto kyckling	51. vodka flaska
14. illamående- veckorna	33. placebo-effekt	52. världsmästar boxare
15. induktions värmare	34. polis radion	53. åktes problem
16. inskolnings besök	35. PRESENTATIONS TRÅDAR	54. ägg gula
17. jourhems morsan	36. pulver sidor	55. öl-butiker
18. judo utövare	37. radio, tv samt tidningsintervjuer	56. ölflaskor/burkar
19. juli bebis	38. rygg ont	

Adjektiviskt/verbalt

förled +

substantiviskt efterled

- 57. dyk-väg
- 58. light läsk

Partikelförled +

substantiviskt efterled

- 59. för hand
- 60. på hopp
- 61. på hopp

Namn/siffr/förkortni

ng som förled +

substantiviskt efterled

- 62. Apple datorer
- 63. Benso tolerans,
- 64. jak bank
- 65. bricanyl tabletter
- 66. Barnlängtan tråden
- 67. 22 åringen
- 68. 16 åring
- 69. 7åring
- 70. 6(5)åringarna
- 71. 90talet
- 72. 1800 eller början av
1900-talet

- 73. 14-42X objektiv
- 74. 5X zoom
- 75. USA tråden
- 76. USA tråden
- 77. fyra åringen
- 78. tv stjärnas
- 79. X formen
- 80. PMS besvär
- 81. dvdsamlingen
- 82. gbg grabbarna
- 83. MVC modellen
- 84. SMS lån
- 85. IQ test
- 86. ADD symptom
- 87. bf listan

Sammansatta adjektiv

och particip

- 88. 16 åriga
- 89. 22 årig
- 90. 22årig
- 91. 20 årigt
- 92. 3 åriga
- 93. 3åriga
- 94. 7åriga

Prefixsammansättningar

- 106. jätte besviken
- 107. Jätte dåligt
- 108. jätte glad
- 109. jätte illa
- 110. jätte ledsen
- 111. jätte mycket
- 112. jätte ont
- 113. jätte roligt
- 114. mega-illa
- 115. mega-illa
- 116. skit farligt
- 117. super stressad

Sammansatta verb

- 95. halv sov

Sammansatta adverb

- 96. 4, 5 tiden
- 97. Där efter
- 98. mesta dels
- 99. så klart
- 100. så klart

Sammansatta

prepositioner,

konjunktioner och

pronomen

- 101. det samma
- 102. i från
- 103. så som
- 104. ut av
- 105. ut av

Bilaga 2 Översikt över engelska sammansättningar i diskussionsinläggen

1. "crop"faktor
2. "crop"faktor
3. alienlampa
4. alienwarefare
5. alienwarefare
6. babyfirmor
7. babysittern
8. backflip
9. backflip
10. backpackat
11. backpacking
12. backpacking-kamera
13. casualpojkar
14. cateringfirma
15. coctailtomater
16. deadlinen
17. geocaching
18. golddigger
19. google maps
20. kylbox
21. Kylspray
22. Kylspray
23. light läsk
24. laptops
25. live band
26. micromat
27. mythbusters
28. nutcases
29. packlistor
30. powerknappen
31. powerwalk
32. shitload
33. shitload
34. shitload
35. shitload
36. shitloads
37. sit-ups
38. sportkylspray
39. streetfight
40. streetfight
41. takeoff
42. trespassing
43. webbapplikationer
44. webbdesign
45. webbdesigner
46. webbprojekt
47. webbutvecklare
48. webbutvecklare
49. webbutveckling
50. webbutveckling
51. webbutveckling
52. webdesign